

Arviomuistio oikeudenkäyntikuluista riita-asioissa

Lausuntotiivistelmä

Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2021:38

Arviomuistio oikeudenkäyntikuluista riita-asioissa

Lausuntotiivistelmä

Alexi Heikkilä

Oikeusministeriö Helsinki 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Oikeusministeriö

© 2021 tekijät ja oikeusministeriö

ISBN pdf: 978-952-259-955-1

ISSN pdf: 2490-1172

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Arviomuistio oikeudenkäyntikuluista riita-asioissa Lausuntotiivistelmä

Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2021:38		Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
Julkaisija	Oikeusministeriö		
Tekijä/t	Aleksi Heikkilä		
Kieli	suomi	Sivumäärä	55

Tiivistelmä

Arviomuistiossa on selvitetty hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti oikeudenkäyntikulujen määräytymisperusteita ja siinä esitetään keinoja kuluriskin alentamiseksi riita-asioissa.

Lausunnonantajat yhtyvät pääosin arviomuistiossa esitettyihin huomioihin oikeudenkäyntikuluongelmasta ja arvioihin sen syistä.

Enemmistö lausunnonantajista suhtautuu myönteisesti arviomuistiossa esitettyihin keinoihin 12 (vähäisiä vaatimuksia koskeva oikeudenkäyntimenettely), 14 (oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n soveltaminen viran puolesta), 15 (oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:n muuttaminen) ja 16 (korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrästä säättäminen).

Muiden keinojen osalta eniten kannatusta saavat keinot 3 (oikeudenkäyntikuluarvion laatiminen), 8 (oikeudenkäyntimenettelyn uudistaminen), 20 (sovittelun edistäminen) ja 21 (oikeusavun ja oikeusturvavakuutusten kehittäminen). Myös keinoon 4 (hinnoittelun läpinäkyvyyden lisääminen) suhtaudutaan yleisellä tasolla pääosin myönteisesti, vaikkakin sen vaikuttavuutta oikeudenkäyntikulujen määrään pidetään hyvin rajallisena.

Lisäksi keino 11 (oikeudenkäyntien keston lyhentäminen) saa laajaa kannatusta, joskin sen katsotaan olevan laajempaa valmistelua vaativa kokonaisuus, jossa säännösmuutosten ohella keskeistä on prosessin kokonaisvaltaisempi uudistaminen.

Muut arviomuistiossa esitetyt keinot eivät saa mainittavaa kannatusta.

Asiasanat oikeudenkäynti, oikeudenkäyntikulut, tuomioistuimet, prosessioikeus

ISBN PDF	978-952-259-955-1	ISSN PDF	2490-1172
Asianumero	VN/1347/2021	Hankenumero	OM007:00/2021

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-955-1>

Bedömningspromemoria om rättegångskostnaderna i tvistemål

Sammandrag av utlåtandena

Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2021:38 Tema Betänkanden och utlåtanden

Utgivare Justitieministeriet

Författare Aleksii Heikkilä

Språk finska

Sidantal

55

Referat

I bedömningspromemorian har utretts i enlighet med regeringsprogrammet grunderna för att fastställa rättegångskostnader och presenteras metoder för att minska kostnadsrisken i tvistemål.

Remissinstanserna instämmer i huvudsak i de synpunkter som framförts i bedömningspromemorian om problemet med rättegångskostnaderna och bedömningen av orsakerna till problemet.

De flesta remissinstanser är positiva till metod 12 (rättegångsförfarande i fråga om småmål), metod 14 (att tillämpa 21 kap. 1 § i rättegångsbalken på tjänstens vägnar), metod 15 (att ändra 21 kap. 8 b § i rättegångsbalken) och metod 16 (att fastställa storleken på de rättegångskostnader som ska ersättas).

Av de övriga metoderna fick metod 3 (att ta fram en uppskattning av rättegångskostnader), metod 8 (att revidera rättegångsförfarandet), metod 20 (att främja medling) och metod 21 (att utveckla rättshjälpen och rättsskydds försäkringarna) mest understöd. Remissinstanserna är på allmänt plan i huvudsak positiva till metod 4 (att öka transparensen i prissättningen), trots att de anser att dess inverkan på rättegångskostnadernas storlek är mycket begränsad.

Ytterligare får metod 11 (att förkorta rättegångens längd) brett understöd av remissinstanserna, även om de anser att det är en helhet som kräver mer omfattande beredning där det centrala vid sidan av ändringarna i bestämmelserna är en mer övergripande reform av processen.

De övriga metoder som presenteras i bedömningspromemorian får inget nämnvärt understöd.

Nyckelord rättegång, rättegångskostnader, domstolar, processrätt

ISBN PDF 978-952-259-955-1

Ärendenummer VN/1347/2021

ISSN PDF 2490-1172

Projektnummer OM007:00/2021

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-955-1>

Sisältö

1	Johdanto	6
1.1	Arviomuistio ja lausuntokierros	6
1.2	Yhteenvedo lausunnoista	8
2	Yleiset huomiot oikeudenkäyntikuluongelmasta ja sen syistä	10
3	Yksityiskohtaiset kannanotot arviomuistiossa esitettyihin keinoihin kulluriskin alentamiseksi riita-asioissa	11
3.1	Keino 1: Oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien kelpoisuusvaatimusten alentaminen	11
3.2	Keino 2: Juristien koulutusmäärien lisääminen	12
3.3	Keino 3: Oikeudenkäyntikuluarvion laatiminen.....	12
3.4	Keino 4: Hinnoittelun läpinäkyvyyden lisääminen.....	15
3.5	Keino 5: Asianajopalveluiden vapauttaminen arvonlisäverosta.....	16
3.6	Keino 6: Oikeudenkäyntimaksun alentaminen.....	17
3.7	Keino 7: Asianajopalkkioiden hintasääntely.....	18
3.8	Keino 8: Oikeudenkäyntimenettelyn uudistaminen	20
3.9	Keino 9: Preklusiosääntelyn lieventäminen	23
3.10	Keino 10: Asian ratkaiseminen pääkäsittelyä toimittamatta	24
3.11	Keino 11: Oikeudenkäyntien keston lyhentäminen	25
3.12	Keino 12: Vähäisiä vaatimuksia koskeva oikeudenkäyntimenettely	26
3.13	Keino 13: Täyden korvauksen periaatteen lieventäminen	30
3.14	Keino 14: Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n soveltaminen viran puolesta.....	31
3.15	Keino 15: Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:n muuttaminen.....	35
3.16	Keino 16: Korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrästä säättäminen.....	38
3.17	Keino 17: Korvattavan vastapuolen tuntiveloituksen rajoittaminen	44
3.18	Keino 18: Korvattavien oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärän vahvistaminen valmistelussa	45
3.19	Keino 19: Kuluttajariitalautakunnan toimivallan laajentaminen	47
3.20	Keino 20: Sovittelun edistäminen.....	48
3.21	Keino 21: Oikeusavun ja oikeusturvavakuutusten kehittäminen	49
4	Lausunnonantajien esittämät muut keinot	52
5	Muut huomiot	55

1 Johdanto

1.1 Arviomuistio ja lausuntokierros

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa on asetettu tavoitteeksi oikeusturvan saatavuus taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta. Eräinä keinoina tähän pääsemiseksi on hallitusohjelmassa mainittu oikeudenkäyntien kustannusten alentaminen ja oikeudenkäyntikulujen määräytymisperusteiden selvittäminen muun muassa kuluriskin alentamiseksi (Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019: Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta, Valtioneuvoston julkaisu 2019:31, s. 87–88). Hallitusohjelmakirjauksen toteuttaminen on aloitettu oikeusministeriössä tilaamalla Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutilta selvitys siitä, miten vaadittujen ja tuomittujen oikeudenkäyntikulujen määrät laajoissa riita-asioissa ovat viime aikoina kehittyneet. OTM, tohtorikoulutettava Laura Sarasojan ja VTM Chris Carlingin laatima selvitys on julkaistu syyskuussa 2020 lakitietopalvelu Edilexissä, jossa se on vapaasti saatavilla. Se pohjautuu käräjäoikeuksissa alkuvuonna 2019 pääkäsitellyssä ratkaistuihin riita-asioihin (Laura Sarasoja – Chris Carling, Oikeudenkäyntikulut pääkäsitellyssä ratkaistuissa riita-asioissa 2019, Edilex 2020/36).

Edellä mainittuun selvitykseen pohjautuen oikeusministeriössä laadittiin arviomuistio oikeudenkäyntikuluista riita-asioissa, joka julkaistiin 6.5.2021. Arviomuistiossa on selvitetty hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti oikeudenkäyntikulujen määräytymisperusteita ja siinä esitetään keinoja kuluriskin alentamiseksi riita-asioissa. Tarkastelun päähuomio on yleisissä tuomioistuimissa käsiteltävissä dispositiivisissa riita-asioissa eli niissä, joissa sovinto on sallittu. Kokonaan käsittelyn ulkopuolelle on rajattu niin sanotut summaariset riita-asiat.

Arviomuistiosta pyydettiin lausunto seuraavilta 52 taholta. Lausunnon antaneet on merkitty *:llä. Lausuntoaika päättyi 30. kesäkuuta 2021.

valtiovarainministeriö (VM)*
 opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) *
 sosiaali- ja terveysministeriö

korkein oikeus*

Helsingin hovioikeus*
 Itä-Suomen hovioikeus*

Rovaniemen hovioikeus*

Turun hovioikeus*

Vaasan hovioikeus*

Etelä-Karjalan kärjäoikeus

Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus*

Etelä-Savon kärjäoikeus*

Helsingin kärjäoikeus*

Itä-Uudenmaan kärjäoikeus*

Kainuun kärjäoikeus*

Kanta-Hämeen kärjäoikeus*

Keski-Suomen kärjäoikeus

Kymenlaakson kärjäoikeus*

Lapin kärjäoikeus

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus*

Oulun kärjäoikeus*

Pirkanmaan kärjäoikeus

Pohjanmaan kärjäoikeus

Pohjois-Karjalan kärjäoikeus*

Pohjois-Savon kärjäoikeus

Päijät-Hämeen kärjäoikeus

Satakunnan kärjäoikeus*

Varsinais-Suomen kärjäoikeus

Ålands tingsrätt

markkinaoikeus*

Eduskunnan oikeusasiamies*

Ihmisoikeuskeskus

Keskuskauppakamarin välimieslautakunta

Kilpailu- ja kuluttajavirasto*

Kuluttajariitalautakunta

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta

Tuomioistuinvirasto*

Valtioneuvoston oikeuskansleri* (Oikeuskansleri)

Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunnan oikeustieteiden laitos* (Itä-Suomen yliopisto)

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta*

Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta

Elinkeinoelämän keskusliitto EK*
Julkiset oikeusavustajat ry*
Kuluttajaliitto*
Luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat ry
Suomen Asianajaliitto* (Asianajaliitto)
Suomen Lakimiesliitto ry* (Lakimiesliitto)
Suomen Sovittelufoorumi ry*
Suomen tuomariliitto ry* (Tuomariliitto)
Suomen velalliset ry
Suomen Yrittäjät ry*
Takuusäätiö

Kaiken kaikkiaan lausuntoja annettiin 37. Edellä mainittujen lisäksi lausunnon toimittivat seuraavat kolme tahoa

Etävanhempien liitto ry
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry (SAK)
Suomen Vuokranantajat ry (Vuokranantajat)

Itä-Uudenmaan käräjäoikeus ilmoitti lausunnossaan yhtyvän Tuomioistuinviraston asiassa antamaan lausuntoon.

1.2 Yhteenveto lausunnoista

Lausunnonantajat yhtyvät pääosin arviomuistiossa esitettyihin huomioihin oikeudenkäyntikuluongelmasta ja arvioihin sen syistä.

Enemmistö lausunnonantajista suhtautuu myönteisesti keinoihin 12 (vähäisiä vaatimuksia koskeva oikeudenkäyntimenettely), 14 (oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n soveltaminen viran puolesta), 15 (oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:n muuttaminen) ja 16 (korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrästä säättäminen).

Muiden keinojen osalta eniten kannatusta saavat keinot 3 (oikeudenkäyntikuluarvion laatiminen), 8 (oikeudenkäyntimenettelyn uudistaminen), 20 (sovittelun edistäminen) ja 21 (oikeusavun ja oikeusturvavakuutusten kehittäminen). Myös keinoon 4 (hinnoittelun läpinäkyvyyden lisääminen) suhtaudutaan yleisellä tasolla pääosin myönteisesti, vaikkakin sen vaikuttavuutta oikeudenkäyntikulujen määrään pidetään hyvin rajallisena.

Lisäksi keino 11 (oikeudenkäyntien keston lyhentäminen) saa laajaa kannatusta, joskin moni lausunnonantaja huomauttaa oikeudenkäyntien keston lyhentämisen olevan

laajempaa valmistelua vaativa kokonaisuus, jossa säännösmuutosten ohella keskeistä on prosessin kokonaisvaltaisempi uudistaminen, jonka toteuttaminen vaatii tuomioistuinlaitoksen lisäresursoinnin ohella prosessin suunnittelun parantamista sekä tuomioistuinten ja asiamiesten kouluttamista.

Muut arviomuistiossa esitetyt keinot eivät saa mainittavaa kannatusta.

2 Yleiset huomiot oikeudenkäyntikuluongelmasta ja sen syistä

Valtaosa lausunnonantajista yhtyy arviomuistiossa esitettyyn arvioon siitä, että oikeudenkäyntikulujen määrän kasvu riita-asioissa (mm. kiinteistö-, vuokrasuhde-, työsuhde-, perhe- ja vakuutusriidat) vaikeuttaa erityisesti yksityishenkilöiden ja/tai pienten yritysten osalta oikeuden saatavuutta.

Monet lausunnonantajat näkevät oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevan sääntelyn kannustavan asioiden laatuun nähden liian perinpohjaiseen asianajoon ja nostavan siten oikeudenkäyntikuluja. Useat lausunnonantajat tuovat esiin sen, että oikeudenkäyntiasiamiehet ja -avustajat eivät aina hahmota asian ratkaisemisen kannalta oleellisia oikeuskysymyksiä, minkä vuoksi riita-asioissa laaditaan tarpeettoman laajoja oikeudenkäyntikirjelmiä ja nimetään asiaan vaikuttamatonta todistelua. Myöskään tuomarit eivät aina johda prosessia tehokkaasti.

Osa lausunnonantajista toteaa oikeudenkäyntikuluongelman johtuvan yhteiskunnan ja sääntelyn monimutkaistumisesta sekä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksista. Lisäksi viitataan asianajokulttuuriin seikkoihin. Myös tekniikan kehittymisen nähdään parantaneen asianosaisten mahdollisuuksia esittää entistä laajempaa, tarkempaa ja yksityiskohtaisempaa näyttöä, mikä osaltaan lisää asiamiesten ja tuomioistuimen työmäärää.

3 Yksityiskohtaiset kannanotot arviomuistiossa esitettyihin keinoihin kulluriskin alentamiseksi riita-asioissa

3.1 Keino 1: Oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien kelpoisuusvaatimusten alentaminen

Lausunnonantajien kannat

Korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Turun hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Itä-Uudenmaan kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Satakunnan kärjäoikeus, Markkinaoikeus, Oikeuskansleri, Tuomioistuinvirasto, Asianajajaliitto, Etävänhempien liitto, Julkiset oikeusavustajat, Lakimiesliitto, Tuomariliitto ja Vuokranantajat ry vastustavat oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien kelpoisuusvaatimusten alentamista.

Lausunnonantajien perustelut ja muut huomiot

Moni lausunnonantajista (Korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Satakunnan kärjäoikeus, Markkinaoikeus, Itä-Suomen yliopisto, Asianajajaliitto, Julkiset oikeusavustajat, Lakimiesliitto, Tuomariliitto ja Vuokranantajat) yhtyy arviomuistiossa esitettyyn arvioon siitä, että nykyiset kelpoisuusvaatimukset ovat matalat ja kelpoisuusvaatimusten alentaminen saattaisi johtaa siihen, että oikeudenkäyntiasiamiehinä tai -avustajina toimisi henkilöitä, joilla ei olisi siihen riittäviä valmiuksia, mikä entisestään kasvattaisi oikeudenkäynnin kustannuksia sekä pidentäisi oikeudenkäyntien kestoa.

Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Lakimiesliitto ja Vuokranantajat esittävät, että oikeudenkäyntilupa tulisi olla mahdollista suorittaa jo oikeustieteellisen tutkinnon yhteydessä tai että ainakin voitaisiin kehittää vaihtoehtoisia tapoja saada lupa oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana toimimiseen jo nykyistä varhaisemmassa vaiheessa valmistumisen jälkeen.

Itä-Suomen yliopisto esittää harkittavaksi, pitäisikö erilaisia kelpoisuusehtoja soveltaa työnantajansa puolesta asioita hoitaviin. Työsuhteissa ja virkasuhteissa on

oikeustieteellisen koulutuksen saaneita, mutta muulla tutkintonimikkeellä kuin OTM-nimikkeellä tutkintonsa suorittaneita, joilla voi olla tietyillä oikeudenaloilla (esimerkkinä verotus ja ympäristöasiat) monipuolisempi ja syvällisempi tietämys kuin OTM-tutkinnon suorittaneilla. Harkinta työ- tai virkasuhteisen asiamiehen ja avustajan pätevyydestä pitäisi jättää työnantajan harkittavaksi.

Asianajajaliitto pitää tarpeellisena oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien kelpoisuusvaatimusten kiristämistä.

Tuomariliiton mukaan tulisi arvioida, olisiko perusteita lupalakimiesten luvan myöntämisen edellytysten tiukentamiselle.

Etävänhempien liitto katsoo, että lapsiasioissa tulisi olla mahdollista avustajana tai asiamiehenä toimiminen juristilla, joka voi osoittaa omaavansa sellaista lapsiasioissa tarvittavaa käytännön erityisosaamista, jota useimmilla asianajajilta nykyään puuttuu ja joka on välttämätöntä lapsiasioiden hoitamisessa.

3.2 Keino 2: Juristien koulutusmäärien lisääminen

VM, OKM, Korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Turun hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Satakunnan kärjäoikeus, Markkinaoikeus, Tuomioistuinvirasto, Itä-Suomen yliopisto, Asianajajaliitto, Julkiset oikeusavustajat, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto vastustavat juristien koulutusmäärän lisäämistä taikka yhtyvät arviomuistiossa esitettyyn arvioon siitä, että juristien koulutusmäärien lisäämisellä ei olisi suurta merkitystä oikeudenkäyntikuluihin ja niiden kasvaneisiin määriin.

VM, OKM ja Helsingin hovioikeus toteavat, että juristien koulutusmäärien tulee vastata ennakoituja työvoima- ja osaamistarpeita.

3.3 Keino 3: Oikeudenkäyntikuluarvion laatiminen

Lausunnonantajien kannat

Korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Turun hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus, Markkinaoikeus, Kuluttaja- ja kilpailuvirasto, Tuomioistuinvirasto, Kuluttajaliitto ja Suomen Sovittelufoorumi suhtautuvat keinoon myönteisesti.

Vaasan hovioikeus suhtautuu keinoon myönteisesti, joskin pitää sen vaikuttavuutta rajallisena.

Rovaniemen hovioikeus ei näe tarvetta pakolle eikä pidä hyvänä kovin raskasta menettelyä oikeudenkäyntikuluarvion laatimisessa. Oikeudenkäyntikulujen määrän ilmoittaminen omalle päämiehelle ja vastapuolelle asian käsittelyn eri vaiheissa esimerkiksi kirjaamalla niiden määrä annettuihin lausumiin voisi olla kannatettava menettely.

Satakunnan kärjäoikeus katsoo, että oikeudenkäyntikuluarvion laatimisvelvollisuus edellyttäisi korvauskatosta säättämistä.

Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Itä-Suomen yliopisto, Julkiset oikeusavustajat, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto suhtautuvat keinoon varauksellisesti.

Asianajajaliitto vastustaa keinoa ja yhtyy arviomuistiossa esitettyyn arvioon siitä, että oikeudenkäyntikuluarvion laatiminen lisäisi riita-asian oikeudenkäynnin vaatimaa työtä ja tekisi prosessista raskaamman.

Lausunnonantajien perustelut ja muut huomiot

Korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Turun hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Tuomioistuinvirasto, Kuluttajaliitto, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto toteavat, että vaikka kuluarviot olisivatkin asian alkuvaiheessa väistämättä varsin karkeita, ne voisivat parantaa asiakkaan mahdollisuutta ennakoida oikeudenkäyntikuluriskin määrää ja harkita sitä sekä siten parantaa ja lisätä prosessin etukäteissuunnittelua. Tällainen laajennus voisi olla perusteltua erityisesti kuluttajille tarjottavien asianajopalveluiden yhteydessä.

Kuluttaja- ja kilpailuvirasto toteaa, että olisi tarpeen antaa aina kuluttaja-asiakkaalle hinta-arvio, ellei tämä nimenomaisesti ilmoita luopuvansa siitä, sekä pohtia edelleen oikeudenkäyntiin liittyvää kuluarviota.

Turun hovioikeus, Kuluttajaliitto ja Suomen Sovittelufoorumi eivät yhdy arviomuistion näkemykseen siitä, että oikeudenkäyntikuluarvion laatiminen lisäisi riita-asian oikeudenkäynnin vaatimaa työtä ja tekisi prosessista raskaamman, koska oikeudenkäyntiavustajat laatinevat vastaavan kaltaisia arvioita päämiehilleen jo nyt. Hinta-arvion laatiminen ja palvelun hinnan ennakoiminen on muualla lainsäädännössämme (esim. kuluttajansuojalaki) jo käytössä oleva menettely.

Suomen Sovittelufoorumi esittää, tulisiko asianajajan esimerkiksi hyvää asianajajatappaa koskevien ohjeiden velvoittamana laatia ennen haastehakemusta myös niin sanottu RATNA-, WATNA-, BATNA-analyysi, joka toimitettaisiin ainoastaan asiakkaalle.

Turun hovioikeus, Kuluttajaliitto ja Suomen Sovittelufoorumi katsovat, että keinon vaikuttavuutta voisi lisätä säätämällä kuluttajasuojalainsäädäntöä vastaavalla tavalla siitä, ettei oikeudenkäyntikuluarviota saisi ilman erityistä syytä ylittää tiettyä prosenttiosuutta enempää.

Turun hovioikeus katsoo, että keino on toteutettavissa tämän vaalikauden aikana.

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus yhtyy arviomuistiossa esitettyyn näkemykseen siitä, että keino hillitsisi oikeudenkäyntikulujen hallitsematonta nousua.

Helsingin hovioikeus katsoo, että oikeudenkäyntikuluarvio voisi muodostaa jonkinlaisen ylärajan, josta poikkeaminen olisi mahdollista vain erityisistä syistä ja tuomioistuimen luvalla. Tällöin mahdollista olisi myös, että arviomuistiosta ilmenevien määrien ylittyessä muista kuin erityisistä syistä kasvaneita kuluja ei voisi säilyttää vastapuolen maksettavaksi, vaan asianosainen kävisi aina oikeutta omalla kustannuksellaan.

Korkein oikeus ja Helsingin hovioikeus yhtyvät arviomuistiossa esitettyyn näkemykseen siitä, että oikeudenkäyntikuluarvion laatimisesta saattaa aiheutua lisää työtä. Helsingin hovioikeus toteaa, että kululaskelmia saatettaisiin käyttää myös vastapuolen pelottelutaroituksessa, jolloin taloudellisesti heikommassa asemassa oleva asianosainen yritettäisiin painostaa luopumaan jutusta ilmoittamalla etukäteen mahdollisimman korkeat kulut. Etukäteisen ilmoituksen sitovuus saattaisi muutoinkin ajaa asianosaisia ilmoittamaan kulunsa yläkanttiin. Näin ollen on mahdollista, että kuluarvioiden käyttöönotto saattaisi tosiasiasa nostaa oikeudenkäyntikuluja.

Helsingin hovioikeus pitää tärkeänä, että velvollisuus laatia oikeudenkäyntikuluarvio ulotettaisiin koskemaan kaikkia oikeudenkäyntiasiamiehinä ja -avustajina toimivia henkilöitä.

Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus katsoo, että velvollisuus tulisi olla sekä kantajan että vastaajan avustajalla. Arvio pitäisi vähintäänkin pitää sisällään keskimääräisen hinta-arvion siitä, millaisia ja minkä hintaisia kuluja tai kulueriä tehtävän suorittaminen aiheuttaa. Arviossa tulisi olla myös asiamiehen sen hetkinen näkemys pääkäsittelyn kestosta.

Rovaniemen hovioikeus, Etelä-Savon käräjäoikeus, Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus, Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus, Oulun käräjäoikeus, Itä-Suomen yliopisto, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto viittaavat arviomuistiossa esitettyyn arvioon siitä, että oikeudenkäyntikuluarvio laatimisvelvollisuuden vaikuttavuutta heikentäisi se, ettei se voisi olla arviona vain karkea.

Rovaniemen hovioikeus, Etelä-Savon käräjäoikeus, Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus ja Itä-Suomen yliopisto katsovat, että oikeudenkäyntikuluarvio voisi jopa johtaa asiakasta harhaan.

Itä-Suomen yliopisto toteaa, että jos arviota ei saisi ylittää kuin erityisistä syistä tietyllä prosentilla, tämä lisäisi asianajotoiminnan taloudellista riskiä ja saattaisi vähentää halukkuutta asianajopalvelun antamiseen.

Kanta-Hämeen kärjäoikeus ja Julkiset oikeusavustajat toteavat, että oikeudenkäyntikuluarvio tulisi tehdä useita kertoja eri vaiheissa, koska esimerkiksi haastehakemusta kirjoitettaessa ei voida varmuudella tietää miten kanteeseen vastataan. Tämä lisäisi oikeudenkäyntikulujen määrää.

3.4 Keino 4: Hinnoittelun läpinäkyvyyden lisääminen

Lausunnonantajien kannat

Korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Turun hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Markkinaoikeus, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Oikeuskansleri, Tuomioistuinvirasto, Itä-Suomen yliopisto, EK, Kuluttajaliitto, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto suhtautuvat myönteisesti hinnoittelun läpinäkyvyyden lisäämiseen, joskin moni katsoo, ettei sillä olisi suurta vaikutusta oikeudenkäyntikulujen määrään.

Satakunnan kärjäoikeus katsoo, että hinnoittelun läpinäkyvyyden lisääminen edellyttäisi korvauskatosta säättämistä.

Asianajajaliitto vastustaa keinoa yhtyen arviomuistiossa esitettyihin keinojen epäkohtiin.

Lausunnonantajien perustelut ja muut huomiot

Rovaniemen hovioikeus, Oulun kärjäoikeus, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto toteavat, että tuntiveloitukset ovat samantasoiset tavanomaisia oikeudenkäyntitoimeksiantoja samalla alueella hoitavien asiamiesten kesken. Yleisenä käytäntönä on myös, että asiamiehet ilmoittavat palveluhinnaston esimerkiksi verkkosivuillaan. Näin ollen pelkkä hinnoittelun läpinäkyvyyden pakolliseksi säättäminen ei tuone muutosta nykytilaan tai luo itsessään painetta hintojen alentamiselle.

Lakimiesliitto katsoo, että hinnoittelun läpinäkyvyyden lisäämisen sijasta tärkeämpää olisi lisätä tietoisuutta oikeudenkäyntikulujen muodostumisesta.

Rovaniemen hovioikeus viittaa edellä keino 3 osalta toteamaansa ja katsoo, että jo aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen ilmoittaminen oikeudenkäynnin eri vaiheissa vastapuolelle voisi osaltaan lisätä hinnoittelun läpinäkyvyyttä.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto toteaa, että kuluttajien mahdollisuuksia valita oikeusavustaja helpottaisi tietojen vertailukelpoisuus ja digitaaliset vertailutyökalut. Näiden kehittäminen ja käyttöönotto soveltuisi osaksi itsesääntelyä.

Oikeuskansleri katsoo, että asianajajia ja luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskeva sääntely ei saisi kulujen erittelyä sekä esittämistä asiakkaalle koskevilta osiltaan eriytyä toisistaan.

EK toteaa, että kuluja koskevan sääntelyn rajoittamiseen liittyvät kilpailuoikeudelliset kysymykset tulisi selvittää keinoon mahdollisen selvittämisen yhteydessä.

3.5 Keino 5: Asianajopalveluiden vapauttaminen arvonlisäverosta

Lausunnonantajien kannat

VM, Rovaniemen hovioikeus, Turun hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Itä-Suomen yliopisto, Asianajajaliitto, Kuluttajaliitto, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto toteavat, että kuten arviomuistiossa on todettu, muutos edellyttäisi arvonlisäverodirektiivin muuttamista, mikä ei ole yksin kansallisesti mahdollista.

Rovaniemen hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Oikeuskansleri ja Itä-Suomen yliopisto eivät pidä perusteltuna arvonlisäveron alentamista tai poistamista yksittäisen toimialan osalta.

Oulun kärjäoikeus suhtautuu keinoon varauksellisesti.

Helsingin hovioikeus ja Tuomariliitto eivät vastusta sen selvittämistä, voidaanko oikeudenkäyntikuluja alentaa vapauttamalla asianajopalvelut arvonlisäverosta.

Lausunnonantajien perustelut

Vaasan hovioikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus ja Asianajajaliitto katsovat, että arvonlisäveron osuus todennäköisesti kulkeutuisi jollakin aikavälillä oikeudenkäyntiavustajan käyttämän tuntiveloitusperusteen arvonlisäverottomaan hintaan.

Helsingin hovioikeuden mukaan asianajopalveluiden vapauttaminen arvonlisäverosta voisi alentaa yksityishenkilöiden oikeudenkäyntikuluja ja saattaisi yksityishenkilöt tasaveroisempaan asemaan sellaisten yritysten kanssa, joilla on mahdollisuus verotuksessaan vähentää arvonlisävero. Toisaalta Helsingin hovioikeus epäilee keinoon

tarkoituksenmukaisuutta sen toteuttamisen monimutkaisuus ja sen mahdollisesti aiheuttama valtiontalouden tulovaje huomioiden.

3.6 Keino 6: Oikeudenkäyntimaksun alentaminen

Lausunnonantajien kannat

Helsingin hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Turun hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Asianajajaliitto, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto vastustavat oikeudenkäyntimaksun alentamista.

Kuluttajaliitto ja Suomen Yrittäjät suhtautuvat keinoon myönteisesti.

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus suhtautuu myönteisesti oikeudenkäyntimaksun alentamiseen intressiltään pienissä riita-asioissa.

Etelä-Savon kärjäoikeus katsoo, että oikeudenkäyntimaksujen osittainen tarkastelu voisi perusteltua erityisesti maaoikeusasioiden määrissä tapahtuneet muutokset huomioiden.

Vaasan hovioikeus esittää pohdittavaksi laajempaa mahdollisuutta soveltaa tuomioistuinmaksulain 7 §:ää.

Lausunnonantajien perustelut ja muut huomiot

Helsingin hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Turun hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Markkinaoikeus, Tuomioistuinvirasto, Itä-Suomen yliopisto, Asianajajaliitto, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto yhtyvät arviomuistiossa esitettyyn näkemykseen siitä, että oikeudenkäyntimaksulla on vain vähäinen merkitys yksittäisen jutun oikeudenkäyntikulujen määrän kannalta.

Helsingin hovioikeus toteaa, että asianosainen voi vapautua maksuvelvollisuudesta (vähävaraisuus, pienituloisuus tai maksun yksittäistapauksellinen kohtuuttomuus) sinänsä maksullisissakin asioissa.

Asianajajaliitto ja Tuomariliitto katsovat, että maksu vähentää perusteettomien juttujen nostamista.

Suomen Yrittäjät toteaa, että korkeat oikeudenkäyntimaksut tai riski kustannuksista voi estää pienyrittäjää käyttämästä oikeussuojakeinoja.

Kuluttajaliitto katsoo, että oikeudenkäyntimaksuja voitaisiin alentaa rajoitetusti esimerkiksi luonnollisten henkilöiden ajamien prosessien osalta tai sellaisten prosessien osalta, joissa vaatimusten määrä on pienempi.

Etelä-Savon kärjäoikeus toteaa, että oikeudenkäyntimaksuja koskevan uudistuksen jälkeen maaoikeusasioiden määrässä on tapahtunut merkittävä vähentyminen. Se arvioi oikeudenkäyntimaksun määrän ainakin jossain määrin vaikuttavan asianosaisten halukkuuteen laittaa maaoikeudessa käsiteltäviä asioita vireille.

Lisäksi Etelä-Savon kärjäoikeus katsoo, että tuomioistuinsovittelun käyttämisestä voisi jossain määrin edistää se, että sovittelussa käsitellystä asiasta perittäisiin alhaisempi oikeudenkäyntimaksu riippumatta siitä, missä menettelyssä asia on tullut vireille kärjäoikeudessa. Tuomioistuinsovittelun käytön laajentamisella olisi myönteinen vaikutus oikeudenkäyntikuluihin.

3.7 Keino 7: Asianajopalkkioiden hintasääntely

Lausunnonantajien kannat

Helsingin hovioikeus, Turun hovioikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Satakunnan kärjäoikeus, Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta, Asianajajaliitto ja Lakimiesliitto vastustavat asianajopalkkioiden hintasääntelyä viitaten arviomuistiossa keinon osalta esitettyihin haittoihin. EK suhtautuu keinoon vähintäänkin varauksellisesti.

Oulun kärjäoikeus ja Tuomariliitto suhtautuvat keinoon varauksellisesti.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto ja Kuluttajaliitto kannattavat keinoa.

Vaasan hovioikeus kannattaa keinoa lähtökohtaisesti sen vaikuttavuuden johdosta mutta katsoo, että jatkovalmistelussa olisi selvitettävä EU-oikeudelliset ja perustuslain asettamat reunaehdot ja arvioitava, mikä olisi uudistuksen toteuttamistapa ja mitä vaikutuksia sillä olisi paitsi yleisesti myös oikeudellisten palveluiden laatuun.

Korkein oikeus katsoo, että keinon käyttömahdollisuutta olisi perusteltua selvittää ainakin taloudelliselta intressiltään vähäisimpien ja kuluttajiin kohdistuvien riita-asioiden osalta.

Rovaniemen hovioikeus pitää keinoa harkinnanarvoisena, joskin vaikeasti toteutettavana.

Kanta-Hämeen kärjäoikeus ja Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus pitävät mahdollisena asianajopalkkioiden hintasääntelyä suositusluontoisesti toteutettuna. Myös Tuomariliitto pitää sellaisten keinojen kehittämistä yleisesti ottaen kannatettavana, joilla asianosainen voisi

nykyistä helpommin – ja kuluriskittä – saattaa asianosaisen ja tämän asiamiehen oikeudenkäyntikululaskun kohtuullisuuden arvioitavaksi siten, että ratkaisu olisi osapuolia sitova.

Lausunnonantajien perustelut ja muut huomiot

Korkein oikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Itä-Suomen yliopisto ja Tuomariliitto yhtyvät arviomuistiossa esitettyihin arvioihin asianajopalkkioiden hintasääntelyn hyödyistä ja haitoista.

Asianajajaliitto katsoo, että hintasääntely ei olisi millään tavoin perusteltavissa varsinkaan muiden kuin yksityishenkilöiden ostamien asianajopalveluiden osalta.

Asianajajaliitto toteaa, että jos hintasääntelyllä tavoiteltaisiin merkityksellistä oikeudenkäyntikulujen laskua, vaihekohtaiset taksat olisi mitoitettava tämän mukaisesti suhteellisen alhaisiksi. Näin toteutettuna keinosta seuraisi negatiivisia vaikutuksia ihmisten ja yritysten oikeusturvan toteutumiseen, suomalaiselle oikeusjärjestelmälle sekä asianajomarkkinalle. Se johtaisi merkittäviin ongelmiin asianajopalveluiden tarjonnassa ja saatavuudessa, asianajopalveluiden laadun heikkenemiseen sekä asianajotyön siirtymiseen ulkomailta käsin tarjottavaksi ja valtion verotulojen menetykseen.

Helsingin hovioikeus katsoo, että hintasääntely saattaisi soveltua joihinkin kirjallisessa menettelyssä ratkaistaviin, suhteellisen selväpiirteisiin asioihin, jotka eivät edellytä henkilötodistelun vastaanottamista. Nykyisen kaltaista täysimittaista prosessia edellyttäviin asioihin, joihin sisältyy monimutkaisten näyttö- ja oikeuskysymysten selvittämistä, hintasääntely sen sijaan soveltuu huonosti kaavamaisuutensa vuoksi.

Helsingin hovioikeus, Oulun kärjäoikeus ja Asianajajaliitto eivät pidä todennäköisenä, että hintasääntely voitaisiin ulottaa yhtiöihin ja muihin oikeushenkilöihin, mikä olisi omiaan vähentämään asianosaisten välistä prosessuaalista yhdenvertaisuutta.

Turun hovioikeus katsoo, että hintasääntelystä seuraisi unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisuja vaativia tulkintaongelmia.

Lakimiesliitto viittaa keinon haitallisten vaikutusten osalta turvapaikanhakijoiden oikeudenkäyntikululle säädettyyn kulukattoon ja sen aiheuttamiin seurauksiin.

EK katsoo, että oikeudellisten asiantuntijapalvelujen tiukka hintasääntely voisi aiheuttaa haasteita, kun prosesseja jouduttaisiin arvioimaan enemmän siitä näkökulmasta, mikä on mahdollista kulusääntelyn puitteissa.

Kuluttajaliitto kannattaa sen arvioimista, voidaanko asianajopalkkioiden hintasääntely toteuttaa joko suositusluontoisena tai sitovana. Kuluttajaliitto ei kannata vähimmäishintasääntelyä.

Kuluttajaliitto toteaa, että vaikka hintasääntely saattaisi olla puuttumista sopimusvapauteen, oikeudelle saada asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi tulisi antaa etusija suhteessa sopimusvapauteen erityisesti silloin, kun riidan osapuolena on luonnollinen henkilö. Hintasääntelyssä yksi vaihtoehto voisikin olla, että sääntely koskisi vain luonnollisten henkilöiden tekemiä sopimuksia.

Rovaniemen hovioikeus viittaa keinon 16 osalta lausumaansa ja toteaa, että riidan intressin suuruuteen perustuva oikeudenkäyntikulujen korvaustaulukko voisi olla toimiva keino osittaiseen hintasääntelyyn. Tuntipalkkion määrän tulisi muutoinkin olla suhteessa jutun laatuun. Toisaalta avustajan erityisosaamisen huomioimatta jättäminen voi vähentää laadukkaiden asianajopalveluiden tarjoajia. Mahdollinen hintasääntely tulisi toteuttaa valtion määräyksin tai suosituksin.

Myös Kanta-Hämeen kärjäoikeus esittää suositusten antamista oikeudenkäyntikulujen määrän arvioimisesta korvaustaulukoin. Kulujen arviointiperusteiden kokoaminen tuomioistuinten käytettäväksi helpottaisi tuomareiden työtä arvioida kulujen kohtuullisuutta ja voisi pienentää oikeudenkäyntikulujen määrää. Tämä saattaisi olla tarkoituksenmukaisinta toteuttaa tuomioistuinten sisäisissä verkostohankkeissa.

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus toteaa, että suositukset kuvastaisivat yleisesti hyväksytyä palkkiokäytäntöä ja voisivat siten olla omiaan myös yhdenmukaistamaan tuomioistuinten harkintaa arvioitaessa oikeudenkäyntikulujen kohtuullisuutta keinon 15 mukaisesti. Palkkiosuosituksen voisi antaa erillinen neuvottelukunta, joka ei toimisi Asianajajaliiton yhteydessä.

3.8 Keino 8: Oikeudenkäyntimenettelyn uudistaminen

Lausunnonantajien kannat

Korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Turun hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Helsingin kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Kymenlaakson kärjäoikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus, Satakunnan kärjäoikeus, Markkinaoikeus, Itä-Suomen yliopisto ja Asianajajaliitto yhtyvät arviomuistiossa esitettyihin arvioihin nykyisen prosessisääntelyn vaikutuksista oikeudenkäyntikuluihin ja katsovat, että nykyinen menettely on pääosin toimiva ja sisältää toimivallan sekä riittävät keinot tuomioistuimille puuttua tarvittaessa asianosaisten oikeudenkäyntikulujen aiheuttaviin toimiin.

Oulun kärjäoikeus, Tuomioistuinvirasto, Asianajajaliitto, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto kannattavat oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista ja oikeudenkäyntimenettelyä koskevan sääntelyn kokonaistarkastelua.

Lausunnonantajien ehdotukset oikeudenkäyntimenettelyn uudistamiseksi

Rovaniemen hovioikeus kannattaa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen salimissa rajoissa hovioikeuden velvollisuuden toimittaa asiassa pääkäsittely lieventämistä.

Itä-Suomen hovioikeus katsoo, että etäyhteyksien käyttömahdollisuuksien laajentaminen alentaisi oikeudenkäyntikuluja varsinkin muutoksenhakutuomioistuimessa.

Kanta-Hämeen kärjäoikeus kannattaa oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista oikeudenkäyntikulujen pienentämiseksi siten, että oikeudenkäynnistä kärjäoikeudessa tehdään kuva- ja äänitalenne, eikä hovioikeudessa pääsääntöisesti oteta vastaan henkilötodistelua sekä hyödyntäen etäyhteyksien käyttöä.

Oulun kärjäoikeus, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto katsovat, että muun muassa asian vireilletuloon, todisteluun ja asiantuntijoiden käyttöön ja todistelun rajaamismahdollisuuksiin liittyy seikkoja, joiden selvittäminen olisi perusteltua. Lisäksi uuden tekniikan mukanaan tuomat mahdollisuudet menettelyn kehittämiseen ja sujuvoittamiseen sekä siten kustannusten vähentämiseen tulisi arvioida ja hyödyntää. Tässä viitataan mm. uusiin asianhallintajärjestelmiin (AIPA), etäosallistumiseen ja -kuulemiseen ja henkilötodistelun digitaaliseen tallentamiseen.

Tuomariliiton mukaan voisi selvittää esimerkiksi englantilaistyypistä järjestelmää, jossa siviiliprosessille mielletään alun perin olevan useampia erilaisia menettelytapoja, joihin asia ohjataan erikseen vireilletulovaiheessa. Meillä ne voisivat olla ainakin vähäisten saatavien menettely, laaja riita-asian oikeudenkäyntimenettely sekä erillinen sovittelumenettely. Asia voisi esivaiheessa tulla vireille suppeahkolla vireilletulohakemuksella, jonka perusteella asia ohjattaisiin joutuisasti johonkin edellä mainituista menettelyistä sekä laajan riita-asian tilanteessa sovittaisiin jatkovalmistelun asianosaistoimenpiteet sekä käsitteilyn aikataulu.

Tuomariliitto kiinnittää huomiota siihen, että todistelun rajaamista koskevassa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 8 S:ssä ei ole perusteena mainittu oikeudenkäynnin intressiä. Sanotun kaltainen säännös antaisi tuomioistuimille mahdollisuuden evätä jutun intressiin ja merkitykseen nähden tarpeettoman laaja todistelu.

Tuomariliitto toteaa, että riita-asioissa on asiaryhmiä, joissa on tarpeen käyttää asiantuntijoita. Tältä osin voisi olla aiheellista harkita, tulisiko oikeudenkäymiskaareissa olla säännös mahdollisuudesta pyytää oikeudelta ulkopuolisen asiantuntijan määräämistä.

Tuomioistuinvirasto esittää harkittavaksi, voitaisiinko joitakin Rovaniemen laatuhankeessa esitettyjä ja nopeutetussa Keskuskauppakamarin nopeutetussa välimiesmenettelyssä omaksuttuja keinoja ottaa käyttöön myös riita-asioiden oikeudenkäynneissä keinoina jouduttaa prosessia erityisesti vastauksen saapumisen ja ensimmäisen valmisteluistunnon välisenä aikana ja osaltaan alentaa sen kustannuksia.

Itä-Uudenmaan käräjäoikeus toteaa, että Tuomioistuinviraston lausunnossa esitetyn välimiesoikeudesta lainatun järjestäytymiskokouksen kaltaisen menettelyn kylkeen sopii myös järjestelmällinen tuomioistuinsovitte- luhaluukkuuden kartoittaminen ja ohjaaminen sovittelumenettelyyn.

Tuomioistuinvirasto esittää, että asian vireille saattamista ja käsittelyn käynnistämistä voitaisiin keventää esimerkiksi vakioiduilla lomakkeilla, haastehakemuksen enimmäispituutta rajoittamalla, haastehakemuksen sisältövaatimuksia lieventäen ja ilmoittamalla ensivaiheessa vain pääasiallinen todistelu. Tämä helpottaisi sovinnolliseen ratkaisuun pääsemistä sekä edistäisi kansalaisten mahdollisuutta asioida itse asiassaan, minkä lisäksi myös tuomarin prosessinjohtollinen vaikuttamismahdollisuus korostuisi. Sama pyrkimys keventämiseen koskisi luonnollisesti vastausta. Todistelun tarkempi ilmoittaminen voisi tapahtua vasta kun tiedetään, mikä asiassa ylipäättään on riitaista.

Tuomioistuinvirasto katsoo, että asian valmistelun osalta olisi mahdollista tarjota käsitte- lijälle joustovaraa tarkoituksenmukaisimman etenemistavan valitsemisessa. Esimerkiksi yhteenvedon voisi olla mahdollista myös istunnon jälkeen, jos osoittautuu että asian käsit- telyä edelleen – hinta-analyysiin, sovintokeskustelujen ja mahdollisen aineellisen täsmen- tymisen jälkeen – on tarvetta jatkaa. NykYTEknologiaa hyväksi käyttäen olisi myös mahdol- lista työstää yhteenvedoa yhdessä asianosaisten kanssa istunnossa, suppeiden vireilletulo- kirjelmien ja suullisten täsmennysten perusteella. Etenemissuunnitelman laatimisvelvoite olisi jo itsessään omiaan ohjaamaan käytäntöä, eikä tarkempia aikataulutavoitteita kenties ole syytä asettaa.

Tuomioistuinvirasto katsoo, että valmistelun voisi myös jakaa niin sanottuun asiavalmis- teluun ja prosessivalmisteluun. Aikataulua ja muita prosessitoimenpiteitä tai niin sanot- tuja teknisiä asioita koskeva keskustelu (järjestäytymiskokous) tulisi käydä mahdollisim- man varhaisessa vaiheessa. Prosessisuunnitelmasta tulisi ilmetä asian vaiheiden tavoit- teajankohdat ja suunnitellut käsittelyajankohdat. Valmistelussa tulisi myös nostaa esiin oikeudenkäyntikulut. Asianosaisten olisi syytä tehdä laskelmaa kuluistaan ja vedota mah- dollisiin poikkeuksiin kuluvastuun osalta. Prosessisuunnitelman avulla olisi mahdol- lista havainnollistaa eri vaiheiden vaatimat työmäärät. Kuluihin liittyvän tietoisuuden tuominen prosessin alkuvaiheeseen lisäisi joka tapauksessa kulukysymyksen läpinäky- vyyttä ja ennakoitavuutta. Myös sovinnon edistäminen tai sovitteluun ohjaaminen olisi hedelmällistä tältä pohjalta.

Tuomioistuinvirasto toteaa, että varsinaisten oikeudenkäyntikulujen (hinta-/kustannuslaskelma) lisäksi asianosaisia tulisi valmistelun alkuvaiheessa kehottaa arvioimaan oikeudenkäynnin mukanaan tuomia hyötyjä taikka haittoja (lopputulusanalyysi) samaan tapaan kuin sovittelumenettelyssä tyypillisesti tehdään.

Tuomioistuinvirasto toteaa, että muutoksenhaun tarkempi kohdentaminen ja sen ulkopuolelle jäävän poisrajaaminen valituskäsittelystä olisi omiaan alentamaan kuluja sekä keventämään tarvittavien resurssien määrää kautta linjan. Myös hovioikeudessa olisi mahdollista ajatella valitukselle vakioitua muotoa tai valituskirjelmän pituuden rajoittamista, tavoitteena mahdollisimman kevyt käynnistäminen kärjäoikeuden tuomion pohjalta.

Asianajajaliitto katsoo, että tuomioistuinten prosessinjohtoa tulisi yhdenmukaistaa esimerkiksi tuomareille ja asiamiehille suunnatulla yhteiskoulutuksella.

Myös Asianajajaliitto esittää oikeudenhoidon työtapojen muuntamista siten, että kaikkiin riita-asioihin otettaisiin käyttöön heti prosessin alkuvaiheessa sitova prosessisuunnitelma, valmistelua tehostettaisiin (esim. preklusiopäivän asettaminen aikaisessa vaiheessa, etäyhteyksien hyödyntäminen), asioita ratkaistaisiin enemmän pelkän kirjallisen valmistelun perusteella, todistelun tarpeen tunnistamista ja todistelun tarkempaa kohdentamista sekä osaratkaisujen lisäämistä.

3.9 Keino 9: Preklusiosääntelyn lieventäminen

Helsingin hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Turun hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Helsingin kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Kymenlaakson kärjäoikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Satakunnan kärjäoikeus, Markkinaoikeus, Tuomioistuinvirasto, Itä-Suomen yliopisto, Asianajajaliitto, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto vastustavat preklusiosääntelyn lieventämistä arviomuistiossa esitetyin perustein.

Vaasan hovioikeus katsoo, että preklusiosäännösten suhde oikeudenkäyntikuluihin määrän kasvuun on epäselvä, ja niiden muuttaminen saattaisi johtaa epätoivottuihin seurauksiin. Preklusiosäännösten mahdolliset muutokset tulisi liittää lähinnä isompaan riitaprosessin muutostyöhön.

Korkein oikeus katsoo, että preklusiota koskevaa sääntelyä ei ole syytä ryhtyä muuttamaan vähäisin perustein ilman perusteellista vaikutusarviointia mahdollisten muutosten tuottamista hyödyistä ja haitoista.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että preklusiosääntelyn lieventämiseen on suhtauduttu tarpeettoman varauksellisesti. Erityisesti yhteenvedon muokkaamiseen ja käsitteilyyn joudutaan preklusion pelossa käyttämään tarpeettoman paljon aikaa.

Lapin oikeustieteiden tiedekunta pitää epävarmana, vaikuttaisiko preklusiosääntelyn lieventäminen oikeudenkäyntikuluihin toivotulla tavalla, mutta katsoo, että sääntelyä voisi joka tapauksessa täsmentää. Yksi preklusioon liittyvä epäselvyys on, sovelletaanko meillä teemapreklusiota eli saako todistajalta kysyä myös muusta kuin hänelle ilmoitetusta todistusteemasta. Osa tuomareista soveltaa teemapreklusiota ja osa ei. Tämä aiheuttaa käytännön asianajotoimintaan epävarmuutta, jolla saattaa olla vaikutuksia myös oikeudenkäyntikuluihin, mistä syystä lainsäädäntöä olisi perusteltua tältä osin tarkentaa. Rovaniemen hovioikeus on ottanut ratkaisussaan 2019:1 perustellun kannan, jonka mukaan Suomen oikeus ei tunne teemapreklusiota.

3.10 Keino 10: Asian ratkaiseminen pääkäsittelyä toimittamatta

Lausunnonantajien kannat

Itä-Suomen hovioikeus, Helsingin hovioikeus, Turun hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Markkinaoikeus, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto vastustavat riita-asian ratkaisemista nykyistä useammin pääkäsittelyä toimittamatta. Ne yhtyvät arviomuistion näkemyksiin siitä, että asian ratkaiseminen pääkäsittelyä toimittamatta on voimassa olevan sääntelyn puitteissa riittävän mahdollista ja/tai että oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset eivät mahdollista riita-asioiden ratkaisemista kärjäoikeudessa pääkäsittelyä toimittamatta laajemmassa mittakaavassa.

Rovaniemen hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Satakunnan kärjäoikeus, Asianajajaliitto ja Vuokranantajat kannattavat keinoa.

Vaasan hovioikeus ja Tuomioistuinvirasto suhtautuvat keinoon varauksellisesti. Tuomioistuinvirasto pitää keinon selvittämistä mahdollisena.

Helsingin kärjäoikeus ja Kuluttajaliitto katsovat, että keinoa voisi harkita yhtenä keinona mahdollisen vähäisiä vaatimuksia koskevan yksinkertaisemman menettelyn säätämisen yhteydessä.

Itä-Suomen yliopisto katsoo, että kirjallisen menettelyn käyttöalan laajentamista voitaisiin harkita asioissa, joissa ei ole kyse todistelusta ja näytöstä. Puhtaasti oikeudelliset

kysymykset saattaisi olla nykyistä useammin tarkoituksenmukaista ratkaista kirjallisen valmistelun perusteella.

Lausunnonantajien perustelut ja keinoon liittyvät muut ehdotukset

Vaasan hovioikeus, Oulun kärjäoikeus, Tuomioistuinvirasto ja Tuomariliitto katsovat, että kirjallinen menettely on usein hyvin tehoton tapa jutun oikeudellisten ja riitaisten kysymysten sekä asianosaisten perusteiden selvittämiseen. Pienissä riita-asioissakin suullinen valmistelustunto voi olla tehokkaampaa kuin kirjallisessa menettelyssä usein tarvittava moninkertainen kirjelmöinti.

Helsingin hovioikeus esittää harkittavaksi sitä, millä keinoin suullisia käsittelyitä voitaisiin pikemminkin tehostaa kuin miten niitä voitaisiin torjua sellaisissa tilanteissa, joissa edellytyksiä asian ratkaisemiselle kirjallisessa menettelyssä ei selvästikään ole.

Asianajaliitto pitää harkinnanarvoisena sääntelyn muuttamista siten, että vaatimus kaikkien asianosaisten suostumuksesta poistettaisiin ja tuomioistuimelle annettaisiin mahdollisuus määrätä asia kirjallisessa menettelyssä käsiteltäväksi muulloinkin, milloin se asian laadun kannalta olisi soveliasta.

Rovaniemen hovioikeus ja Vuokranantajat katsovat, että kärjäoikeuksissa käsiteltävissä vähäintressisissä (esimerkiksi yksinkertaiset häätöasiat) jutuissa voitaisiin luopua asian laadun salliessa asianosaisten suostumuksesta kirjallisen menettelyn edellytyksenä siltä osin kuin Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset sen sallivat.

Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus ehdottaa harkittavaksi, että myös riita-asioiden osalta istuntokäsittelyvelvollisuus säädetään samanlaiseksi kuin hakemusasioiden osalta. Aina-kin kärjäoikeudessa käsitellään lukuisa määrä riita- tai summaarisia asioita, jotka soveltuvat hyvin ratkaistavasti kirjallisessa menettelyssä, mutta joissa asianosainen ei anna nimenomaista suostumusta kirjalliseen menettelyyn. Tässä yhteydessä ei tulisi olla ratkaisevaa myöskään tietty euromääräinen raja, sillä on mahdollista, että itse oikeudellinen ongelma on hyvin vähäinen, vaikka euromääräinen vaatimus on iso (vrt. summaariset velkomuskanteet).

3.11 Keino 11: Oikeudenkäyntien keston lyhentäminen

Korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Turun hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Markkinaoikeus, Tuomioistuinvirasto, Itä-Suomen yliopisto, Asianajaliitto, Kuluttajaliitto, Lakimiesliitto, Tuomariliitto ja Vuokranantajat kannattavat tavoitetta oikeudenkäyntien keston lyhentämisestä

ja sen selvittämistä, voidaanko oikeudenkäyntikuluja alentaa oikeudenkäyntien kestoa lyhentämällä. Moni edellä mainituista lausunnonantajista kuitenkin huomauttaa oikeudenkäyntien keston lyhentämisen olevan laajempi kuin vain oikeudenkäyntikulujen alentamiseen liittyvä tavoite, johon tulee pureutua muussa kuin tässä yhteydessä. Oikeudenkäyntien keston lyhentämisen katsotaan vaativan tuomioistuinlaitoksen huomattavaa lisäresursointia.

Rovaniemen hovioikeus ja Oulun kärjäoikeus katsovat, että esimerkiksi valmistelustunnon ja pääkäsittelyn välisen ajan lyhentäminen ei välttämättä vähentäisi oikeudenkäyntikulujen määrää avustajan joutuessa joka tapauksessa perehtymään juttuun ennen pääkäsittelyä.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että yksinkertaisille riita-asioille säädettävä tavanomaista siviiliprosessia joustavampi ja kevyempi menettelytapa (keino 12) saattaisi myös lyhentää oikeudenkäyntien kestoa.

Etelä-Savon kärjäoikeus ja Kanta-Hämeen kärjäoikeus kiinnittävät huomiota myös tuomareiden suhtautumiseen. Tuomarit painottavat asioita käsitellessään oikeusvarmuutta, mitä pidetään tärkeimpänä prioriteettina. Tämä painotus on suhteessa kohtuullisiin käsittelyaikoihin pohdittaessa yksittäistapauksissa asianosaisten kuulemista ja asianosaisten poissaolon vaikutusta asian käsittelyyn.

3.12 Keino 12: Vähäisiä vaatimuksia koskeva oikeudenkäyntimenettely

Lausunnonantajien kannat

Korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Helsingin kärjäoikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus, Satakunnan kärjäoikeus, Markkinaoikeus, Eduskunnan oikeusasiamies, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Tuomioistuinvirasto, Asianajajaliitto, EK, Lakimiesliitto ja Vuokranantajat suhtautuvat keinoon myönteisesti.

Kuluttajaliitto kannattaa vähäisiä vaatimuksia koskevaa oikeudenkäyntimenettelyä erityisesti riita-asioihin, joissa vähintäänkin toisena osapuolena on luonnollinen henkilö.

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta katsoo, että keinot 12, 16 ja 17 voisi yhdistää.

Helsingin kärjäoikeus ja Itä-Suomen yliopisto pitävät mahdollisena keinon yhdistämistä keinon 16 tai 17 kanssa.

Oulun kärjäoikeus ja Tuomariliitto kannattavat varauksellisesti keinoa ja sen käyttämistä keinon 8 yhteydessä.

Vaasan hovioikeus ja Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus vastustavat keinon selvittämistä arviomuistiossa esitetystä muodosta.

Itä-Suomen yliopisto vastustaa keinoa, jos sen toteuttaminen johtaa tutkimismenetelmän käyttöönottoon riita-asioissa.

Kanta-Hämeen kärjäoikeus vastustaa keinoa.

Tuomioistuinvirasto kannattaa ensisijaisesti perusprosessin kehittämistä.

Lausunnonantajien perustelut ja muut huomiot

Kannastaan riippumatta moni lausunnonantaja (Korkein oikeus, Rovaniemen hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus, Pohjois-Karjalan kärjäoikeus ja Tuomariliitto) yhtyy arviomuistiossa esitettyyn näkemykseen siitä, että keinon toteuttaminen vaatisi merkittävää lisäresursointia tuomarin prosessinjohtotyön lisääntyessä, etenkin jos asianosaiset prosessaisivat ilman oikeudenkäyntiavustajaa. Itä-Suomen hovioikeus puolestaan katsoo, että tuomioistuimilla on menettelyä varten riittävät resurssit.

Korkein oikeus, Satakunnan kärjäoikeus, Julkiset oikeusavustajat ja Lakimiesliitto yhtyvät arviomuistiossa esitettyihin arvioihin keinon hyödyistä.

Lakimiesliitto katsoo, että vähäisten vaatimusten menettely soveltuisi erityisesti rahariitoihin, joiden intressi olisi kohtuullinen, esimerkiksi korkeintaan 10 000 euroa.

Vuokranantajat kiinnittää huomiota siihen, että merkittävä osa pienistä riita-asioista liittyy vuokrasuhteisiin tai muutoin asumiseen liittyvään juridiikkaan.

Kuluttajaliitto katsoo, että luonnollisella henkilöllä tulisi olla mahdollisuus ajaa itse asiaansa ilman oikeudenkäyntiasiamiestä tai -avustajaa. Kuluttajien lisäksi keino voisi hyödyttää erityisesti yksityishenkilöt vuokralaisina, vuokranantajina, asunto-osakeyhtiöiden osakkeenomistajina ja alustatalouden toimijoina.

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta katsoo, että nimenomaan vähäisten vaatimusten menettelyssä olisi tarkoituksenmukaista rajoittaa korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrää tai (vaihtoehtoisena lievempänä keinona) vastapuolen enimmäistuntiveloitusta.

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta katsoo, että vähäisten juttujen määrittelyyn voitaisiin ottaa mallia ainakin Tanskasta ja muistakin Pohjoismaista. Lisäksi johtoa voi ehkä olla saatavissa ainakin joissain kärjäoikeuksissa käytössä olevista kriteereistä siitä, miten erilaisten asioiden vaativuusaste määritellään.

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta epäilee asianosaisten kykyä prosessata itse.

Helsingin kärjäoikeus toteaa, että oikeudenkäyntikulut jäisivät keinon mukaisessa menettelyssä kohtuulliseksi myös silloin, kun asianosaiset haluavat käyttää asiamiestä tai avustajaa.

Helsingin kärjäoikeus katsoo, että vähäisten vaatimusten menettelyssä syntyville oikeudenkäyntikululle tulisi säätää esimerkiksi riidan intressin määrään perustuva ”kulukatto” tai euromääräinen tuntiveloitusraja samaan tapaan kuin oikeusapulain nojalla määrätylle yksityiselle avustajalle valtion varoista maksettavan tuntipalkkion osalta on säädetty. Myös Itä-Suomen yliopisto pitää kulukattoa mahdollisena tässä yhteydessä.

Helsingin kärjäoikeus toteaa, että kun intressiltään suhteellisen pienissä riita-asioissa sekä asioiden oikeudellinen vaativuus että tarpeellisen todistelun laajuus on varsin todennäköisesti pienempi kuin laajemmissa riita-asioissa, tuomioistuimelle tulisi säätää mahdollisuus tavanomaista tiukempaan prosessinjohtoon. Ilman riittäviä toimivaltuuksia vähäisiä vaatimuksia koskevalla menettelyllä ei saavuteta niitä myönteisiä tavoitteita, joita siltä odotetaan. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin asettamat vaatimukset huomioon ottaen harkittavaksi voisi tulla ainakin asian ratkaisemiseen kirjallisessa menettelyssä myös ilman asianosaisten suostumusta; henkilötodistelun rajoittaminen pääsääntöisesti asianosaisten itsensä kuulemiseen; henkilötodistajien kuulustelun johtaminen tuomioistuimen toimesta sekä esitettävän kirjallisen ja suullisen todistelun rajoittamisen mahdollistaminen myös prosessiekonomisista syistä.

Helsingin kärjäoikeus katsoo, että uuden menettelyn soveltamisalan tulee olla riittävän laaja. Norjassa voimassa olevaa oikeustilaa vastaavasti sopivana intressirajana voisi olla 25 000 euroa.

Helsingin hovioikeus, Oulun kärjäoikeus ja Tuomariliitto katsovat, että vähäisiä vaatimuksia koskevassa oikeudenkäyntimenettelyssä erityistä merkitystä tulisi antaa tehostetulle kirjalliselle valmistelulle, nopeasti toimitetulle istuntokäsittelylle, korostetulle prosessinjohtovelvollisuudelle ja rajatun henkilönäytön vastaanottamiselle.

Helsingin hovioikeus, Oulun kärjäoikeus ja Tuomariliitto epäilevät, soveltuvatko vähäisiä vaatimuksia koskevassa oikeudenkäyntimenettelyssä ratkaistavat asiat tuomioistuinharjoittelua suorittaville kärjänotaareille tai muille uransa alkuvaiheessa oleville tuomareille.

Ratkaisijan ammatillisen kokemuksen puute saattaa lisätä tarvetta hakea muutosta hovioikeudelta.

Asianajajaliitto toteaa, että ennen keinon edistämistä olisi perusteellisesti harkittava, olisivatko kuluttajariitalautakunnan ja/tai sovintomenettelyn kehittäminen parempia vaihtoehtoja. Toisaalta se katsoo, että kuluttajariitojen osalta voitaisiin selvittää kevennetyn tuomioistuinmenettelyn säätämistä. Merkittävä osa kuluttajariidoista soveltuisi hyvin ratkaistavaksi erillisessä vähäisiä vaatimuksia koskevassa oikeudenkäyntimenettelyssä.

Itä-Suomen hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että useissa sellaisissa valtioissa, joissa vähäisiä vaatimuksia koskeva oikeudenkäyntimenettely on käytössä, muutoksenhakua on rajoitettu esimerkiksi niin, ettei tosiasiakysymyksiin saa hakea muutosta.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto toteaa, että kuluttaja-asioissa tällaisen järjestelmän kehittäminen voisi olla eräs vaihtoehto täytäntöönpanokelpoisen tuomion saamiseksi kuluttaja-asioissa ainakin silloin, kun asian käsittelyyn ei liity merkittävästi näytön arviointia.

EK pitää ongelmallisena, jos small claims-menettely tarkoittaisi käytännössä sitä, että tuomioistuin toimisi yrityksen ja kuluttajan välisessä riidassa ilman avustajaa menettelyssä olevan kuluttajan aseman valvojana yrityksen kustannuksella.

Rovaniemen hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että intressiltään vähäisissä jutuissa lainopillisten avustajien käytöstä aiheutuvien kulujen osuus voi olla moninkertainen intressiin nähden.

Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus toteaa, että käräjäoikeudessa käsitellään jo tällä hetkellä riittäviä summaarisia velkomusasioita, joiden osalta käytetään joustavasti oikeudenkäymiskaaren säännöksiä.

Itä-Suomen yliopisto katsoo, että on pitädyttävä roolijaossa, jossa vaatimusten esittäminen, niiden perusteleminen ja todistelu on dispositiivisessa asiassa asianosaisten vastuulla. On epärealistista ajatella, että maallikot pystyisivät itse hoitamaan intressiltään vähäisiä riita-asioita. Vähäisetkin asiat voivat olla näytön puolesta ja oikeuskysymystenkin puolesta yhtä vaativia kuin jutut, joissa on merkittävä taloudellinen intressi. Näin ollen ainakaan intressin raha-arvoon sidottu rajaus ei ole perusteltua.

Kanta-Hämeen käräjäoikeus toteaa, että summaaristen asioiden käsittely toimii omalla tavallaan ja on jo olemassa ns. vähäisiä vaatimuksia koskeva oikeudenkäyntimenettely. Intressin vähäisyys ei vaikuta merkittävästi riitaisten seikkojen selvittämisen haasteisiin ja niistä aiheutuviin oikeudenkäyntikuluihin.

Tuomioistuinvirasto toteaa, että vakimuotoisten lomakkeiden käyttämisellä, informatiivisella prosessinjohtolla ja oikeusmuotoilun avuin olisi luotavissa menettely, jolla euromääräisesti vähäisen riitaisen saatavan voisi helposti saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi. Lähtökohtana voisi pitää ratkaisemista kirjallisen aineiston perusteella.

3.13 Keino 13: Täyden korvauksen periaatteen lieventäminen

Lausunnonantajien kannat

Itä-Suomen hovioikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Helsingin kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus ja Julkiset oikeusavustajat vastustavat täyden korvauksen periaatteen lieventämistä.

Helsingin hovioikeus ja Vaasan hovioikeus suhtautuvat keinoon varauksellisesti.

Korkein oikeus, Rovaniemen hovioikeus ja EK katsovat, että täyden korvauksen periaatetta voitaisiin harkita lievennettäväksi jossain muodossa.

Asianajajaliitto katsoo, että täyden korvauksen periaatteesta poikkeamisen mahdollistavien säännösten sisältö tulisi arvioida huolellisesti, tekemällä mm. oikeusvertailua myös EU-alueen ulkopuolelle ja ko. säännöksiä tulisi tarvittaessa muuttaa siten, että niitä voitaisiin tulevaisuudessa soveltaa nykyistä useammin.

Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Satakunnan kärjäoikeus, Eduskunnan oikeusasiamies, Tuomioistuinvirasto, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto suhtautuvat keinoon myönteisesti.

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus, Itä-Suomen yliopisto ja Asianajajaliitto vastustavat täyden korvauksen periaatteesta kokonaan luopumista.

Lausunnonantajien perustelut ja muut huomiot

Vaasan hovioikeus katsoo, että täyden korvauksen periaatteen lieventämiseen saattaa liittyä niin arviomuistiossa esitettyjä kuin myös kuluriskin pelosta aiheutuvia aiemmin käsiteltyjä prosessikynnyksen nousemisen ja sitä kautta oikeusturvan saatavuuteen liittyviä ongelmia. Keinolla ei myöskään suoraan pystyttäisi vaikuttamaan oikeudenkäyntikulujen määrään ja kuluvaluun ennakoitavuuteen. Lisäksi keinoa käyttöön otettaessa tulee huolehtia siitä, ettei oikeudenkäynnin voittanut osapuoli jäisi pääsääntöisesti oikeudenkäyntikuluratkaisun vuoksi tappiolle.

Helsingin hovioikeus ei pidä tarpeellisenä säätää erillisestä kuittaamisesta, joka arviomuis-tiossa esitetyin tavoin voisi nykyistä useammin johtaa oikeudenkäyntikulujen vapaam-paan jakamiseen asianosaisten välillä. Tällainen sääntely voi helposti johtaa oikeuskäytän-nön yhtenäisyyden vastaisiin ratkaisuihin, etenkin, jos sääntelyssä annetaan merkitystä asian väitetyille näytölliselle epäselvyydelle.

EK pitää tarkoituksenmukaisena arvioida jatkovalmistelussa tarkemmin ehdotuksia kulu-vastuun jakautumisesta. Yksityishenkilöiden välisissä riidoissa, yritysten välisissä rii-ta-asioissa sekä yrityksen ja kuluttajan välisessä riidassa voi olla tarpeen arvioida kuluvas-tuuta koskevia kysymyksiä eri näkökulmasta.

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus katsoo, että täyden korvauksen periaatteen lieventäminen saattaisi vähentää varmuuden vuoksi esitettyjä virheväitteitä erityisesti kiinteistöriidoissa ja siten vähentää olennaisesti oikeudenkäynnin kustannuksia.

Oulun kärjäoikeus katsoo, että sääntelyä tulisi kehittää siten, että oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuden ei tulisi pääsääntöisesti ylittää jutun intressiä ilman korvausvelvolli-sen moitittavaa menettelyä.

Eduskunnan oikeusasiamies katsoo, että kuluriskiä voisi tasata nykyistä enemmän ja sekin voitaisiin kantaa enemmän yhdessä kuin nykyisin. Vaikeiden riitajuttujen harkin-tamarginaalit ovat laajoja ja niiden puitteisiin mahtuu monia mahdollisia lopputulok-sia ja perusteluja. Oikeudenkäynnin lopputulos edustaa parhaassakin tapauksessa vain prosessuaalista totuutta.

3.14 Keino 14: Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n soveltaminen viran puolesta

Lausunnonantajien kannat

Itä-Suomen hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Satakunnan kärjäoikeus, Kilpailu- ja kuluttajavi-rasto, Etävänhempien liitto, Lakimiesliitto ja SAK suhtautuvat myönteisesti oikeudenkäy-miskaaren 21 luvun 1 §:n soveltamiseen viran puolesta.

Helsingin kärjäoikeus suhtautuu keinoon myönteisesti sillä rajauksella, että tuomioistui-men harkintavalta rajoitettaisiin tiettyihin juttutyyppeihin, kuten kuluttajariitoihin ja mah-dollisesti työoikeudellisiin riitoihin.

Eduskunnan oikeusasiamies katsoo, että jos asianajajien ja muiden avustajien kollegiaalisuus käytännössä estäisi vastapuolen laskun määrän paljoksumisen, uudistus olisi tarpeellinen ja hyödyllinen.

Pohjois-Karjalan kärjäoikeus katsoo, että tuomioistuimelle voitaisiin säätää velvollisuus, ei pelkkä oikeus, arvioida palkkiovaatimuksen määrän kohtuullisuus viran puolesta.

Oulun kärjäoikeus ja Tuomariliitto kannattavat keinoa varauksellisesti.

Asianajajaliitto suhtautuu keinoon myönteisesti riita-asioissa, joissa toinen tai molemmat asianosaiset ovat yksityishenkilöitä. Asianajajaliitto pitää kuitenkin parempana vaihtoehtona täyden korvauksen periaatteesta säädettyjen poikkeuksien käyttöalan laajentamista (keinot 13 ja 15).

Helsingin hovioikeus suhtautuu varauksellisesti keinon selvittämiseen.

Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus ja Itä-Suomen yliopisto vastustavat keinoa.

Lausunnonantajien perustelut ja muut huomiot

Itä-Suomen hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Eduskunnan oikeusasiamies, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Helsingin kärjäoikeus, Satakunnan kärjäoikeus sekä keinoon kantaa ottamatta jättävät Turun hovioikeus ja markkinaoikeus pitävät keinoa tehokkaana. Vaasan hovioikeuden mukaan keinon vaikuttavuus ei ole sidoksissa muiden keinojen vaikutuksiin.

Itä-Suomen hovioikeus, Turun hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Satakunnan kärjäoikeus ja Eduskunnan oikeusasiamies katsovat, että keino on toteutettavissa tällä vaalikaudella.

Itä-Suomen hovioikeus ja Vaasan hovioikeus viittaavat arviomuistiossa keinon puolesta esitettyihin perusteluihin.

Vaasan hovioikeus toteaa, että korkein oikeus on antanut oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuudesta ennakkoratkaisuja, jotka olisivat pääosin sellaisenaan uudistuksen jälkeinkin sovellettavissa. Uusien korkeimman oikeuden ratkaisujen myötä harkinnanvaraisen säännöksen soveltaminen yhtenäistyisi entisestään.

Vaasan hovioikeus katsoo, että samalla on mahdollista pohtia 8 b §:n sanamuodon muuttamista ja sitä, onko tarpeen lisätä 1 §:ään nimenomainen mahdollisuus alentaa yksittäistapauksissa korvattavaksi vaadittujen oikeudenkäyntikulujen määrää ylimitoitettun (eli ”ylellisen”) tai laadultaan puutteellisen asian ajamisen vuoksi.

Lisäksi Vaasan hovioikeus pitää tarpeellisena säätää siitä, että muutkin 21 luvun säännökset olisivat sovellettavissa viran puolesta. Oikeudenkäyntikuluratkaisut poikkeavat jo nyt jossain määrin pääasian ratkaisemisesta, eikä viran puolesta määrääminen suoranaisesti lisäisi tuomioistuimen työtaakkaa tai tekisi prosessista raskaampaa.

Rovaniemen hovioikeus toteaa, että avustajat paljoksuvat vastapuolen oikeudenkäyntikulujen määriä varsin harvoin, mikä voi asian nykyisen dispositiivisuuden vuoksi johtaa tarpeettoman suureen oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuden määrään.

Pohjois-Karjalan kärjäoikeus toteaa, että hyväksyttävän tuntitaksan osalta tuomioistuimen käytettävissä tulisi myös olla asiaa koskeva ohjeellinen normi taikka tilasto- tai muu tieto, jota voitaisiin käyttää apuna kohtuullisuusharkinnassa. Jos tuomioistuimelle säädetään pelkkä oikeus puuttua asiaan, saattaa tuomioistuimen kokema kiire käytännössä johtaa tehtävän tekemättä jättämiseen.

Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus katsoo, että keino helpottaisi kuluratkaisujen tekemistä ja mahdollistaisi kohtuulliset lopputulokset nykyistä paremmin.

SAK katsoo, että jo pelkkä mahdollisuus puuttua oma-aloitteisesti kuluihin lisäisi tarkkuutta kuluerittelyissä. Jos tähän yhdistettäisiin keinon 16 yhteydessä esiin nostettu tarkempi laskutussääntely, nämä yhdessä hillitsisivät kuluja.

Oulun kärjäoikeus ja Tuomariliitto toteavat, että jos asiamiehen oma lasku on suuruusluokaltaan vastapuolen asiamiehen laskua vastaava, ei asiamiehellä välttämättä ole omaa intressiä eikä argumentteja riitauttaa sitä.

Oulun kärjäoikeus toteaa, että tuomarilla, jolla ei ole kokemusta asiamiehenä toimimisesta, ei välttämättä osaa puuttua laskutettujen tuntien määrään.

Asianajajaliitto katsoo, että monilla tuomareilla ei ole ymmärrystä siitä, mitä kaikkia toimia laadukas asianajo edellyttää. Riita-asioihin liittyy usein merkittävä määrä esimerkiksi selvitys- ja taustatyötä, kuten todistelun kartoitusta, joka ei missään oikeudenkäynnin vaiheessa tule tuomioistuimelle näkyväksi.

Asianajajaliitto toteaa keinon johtavan siihen, että aiempaa useammin jutun voittanut ja taho ei saisi täyden korvauksen periaatteen mukaista korvausta. Kyseinen keino mahdollisesti lisäisi asianajotyön ja siten oikeudenkäyntikulujen määrää sekä tuomioistuimen työ määrää, mikä niin ikään vaikuttaisi selvityksen tavoitteiden vastaisesti.

Asianajajaliitto toteaa, että keino voisi johtaa epätarkoituksenmukaisiin tilanteisiin, joissa tuomioistuin hyväksyisi ylimitoitettun määrältään myönnetyn pääasiavaatimuksen, mutta

leikkaisi viran puolesta hävinneen osapuolen korvattavaksi tulevia oikeudenkäyntikuluja, jotka kuitenkin perustuisivat tarpeelliseen ja todelliseen asiamiestyöhön.

Asianajajaliiton mukaan lähtökohtaisesti on syytä olettaa, että vastapuolen kuluvaatimuksen määrällinen myöntäminen perustuu asianosaisen ja/tai tämän asiamiehen huolelliseen harkintaan. Asianajajaliitto ei tunnista sellaista ilmiötä, että jutun vastapuolilla olevat asiamieskollegat myöntäisivät tavanomaisesti toistensa ylimitoitettuja kuluvaatimuksia. Tällainen menettely olisi myös asianajajia velvoittavien eettisten sääntöjen vastaista. Pikemminkin asianajajat pyrkivät tyypillisesti hyvin matalalla kynnyksellä paljoksumaan vastapuolensa kuluvaatimusta.

Asianajajaliitto toteaa, että jos tuomioistuimien katsoisi esitetyn kuluvaatimuksen vaikuttavan ylimitoitettulta, tulisi tuomioistuimen selvästi useammin ja yksityiskohtaisemmin keskustella asia ja varmistaa, että vaatimuksen esittäjän vastapuoli todella tarkoittaa myöntää vaatimuksen määrältään. Tuomioistuimien voisi tarvittaessa selvittää asianosaiselle, mitä myöntäminen käytännössä merkitsee, mikäli tämä häviää jutun.

Asianajajaliitto toteaa, että riski kulujen leikkaamisesta nostaisi kynnyksiä lähteä esittämään vaatimuksia tuomioistuimissa siinäkin tapauksessa, että asianosaisen pääasiavaatimus olisi perusteltu.

Asianajajaliitto katsoo, että keino johtaisi siihen, että asianosaisten olisi aiempaa huomattavasti tarkemmin perusteltava kuluvaatimuksensa esittämisen yhteydessä, miksi yksittäiset toimenpiteet ovat olleet tarpeellisia, niihin käytetty aika kohtuullinen, ja miksi vaatimus kokonaisuudessaan on kohtuullinen ja tulisi hyväksyä, mikä lisäisi asianajotyötä ja kasvattaisi oikeudenkäyntikulujen määrää. Vastaavasti viran puolesta tehtyjen kuluratkaisujen ratkaiseminen, tarkempien perustelujen kirjoittaminen ja ratkaisuja koskevat valitukset lisäisivät tuomioistuinten työmäärää varsinkin laajoissa riita-asioissa.

Asianajajaliitto katsoo, että jos tuomioistuimien viran puolesta ja vastoin toisen asianosaisen määrällistä myöntämistä leikkaisi kuluja, tulisi tällaisilta ratkaisuilta edellyttää aiempaa kattavampia perusteluja ja tällaisesta ratkaisusta tulisi olla nykyistä parempi mahdollisuus saada ratkaisua koskeva valitus uudelleenarvioitavaksi ylemmässä oikeusasteessa (jatkokäsittelylupa tai valituslupa).

Helsingin hovioikeus toteaa, että päämiehen ja oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan välillä voi vallita tietty intressiristiriita sen suhteen, miten vastapuolen kuluihin pitäisi suhtautua. Siinä, missä vastapuolen kuluvaatimuksen vastustaminen on asianosaisen edun mukaista, se saattaa olla avustajan elinkeinotoiminnan kannalta strategisesti epäviisasta.

Helsingin hovioikeus pitää tärkeänä, että oikeudenkäyntikulujen määrää pyritään hallitsemaan pikemminkin aktiivisella prosessinjohtolla kuin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n viran puolesta tapahtuvalla soveltamisella. Oikeudenkäyntikuluja koskevalle keskustelulle tulee varata riittävästi aikaa ja keskustelun kuluessa selvittää kattavasti asianosaisen suhtautuminen toistensa kuluvaatimuksiin. Tällaista keskustelua voisi edistää se, että asianosaiset toimittaisivat laskunsa sekä vastapuolelleen että tuomioistuimelle hyvissä ajoin ennen pääkäsittelyn päättymistä. Laskujen toimittamista vasta sen jälkeen, kun pääkäsittely on päättynyt, ei tulisi sallia, kuten nykyään usein tapahtuu.

Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus ja Itä-Suomen yliopisto katsovat, että keino merkitsisi liian suurta poikkeamista riita-asioiden lähtökohtaisesta dispositiivisuudesta. Myös Oulun kärjäoikeus, Asianajajaliitto ja Tuomariliitto pitävät tätä ongelmallisena.

3.15 Keino 15: Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:n muuttaminen

Lausunnonantajien kannat

Korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Tuomioistuinvirasto, Itä-Suomen yliopisto, Asianajajaliitto, Kuluttajaliitto, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto suhtautuvat myönteisesti oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:n soveltamisalan laajentamiseen viitaten arviomuistiossa keinon puolesta esitettyihin perusteluihin.

Rovaniemen hovioikeus ja Helsingin kärjäoikeus kannattavat sitä, että kohtuuttomuuden ei enää edellytettäisi olevan ilmeistä.

Kanta-Hämeen kärjäoikeus vastustaa keinoa ja katsoo voimassa olevan säännöksen asianmukaisesti mahdollistavan tuomioistuimen puuttumisen ilmeisen kohtuuttomiin oikeudenkäyntikuluihin.

Markkinaoikeus suhtautuu keinoon myönteisesti, jos päädytään tekemään yksittäinen nopean aikataulun osittaisuudistus.

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta katsoo, että keinoa voitaisiin käyttää yhdessä esimerkiksi keinojen 6 ja 18 kanssa.

Vaasan hovioikeus ja Etelä-Savon kärjäoikeus suhtautuvat keinoon varauksellisesti.

Turun hovioikeus toteaa, että siinä tapauksessa, että päädytään muotoilemaan uudeleen oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 ja 8 b §, olisi nämä muutokset aiheellista toteuttaa yhdessä. Paremman vaikuttavuuden vuoksi Turun hovioikeus puoltaa keinon 15 osalta vaihtoehtoa, jossa pykälästä poistetaan kohtuuttomuuden ilmeisyyttä koskeva vaatimus, minkä lisäksi myös kohtuuttomuuden arviointikriteerit voisivat olla vaihtoehtoisia.

Lausunnonantajien perustelut ja muut huomiot

Rovaniemen hovioikeus katsoo, että säännöstä voitaisiin muuttaa niin, että taloudellisesti tai muutoin heikommassa asemassa oleva yksityishenkilö ei asian hävitessään lähtökohteisesti joutuisi täysimääräisesti vastuuseen taloudellisesti tai muutoin vahvemmassa asemassa olevan yhtiön tai julkisyhteisön oikeudenkäyntikuluista.

Korkein oikeus katsoo, että kohtuullisuusharkinnassa tulee huomioon otetuksi myös voittaneen asianosaisen asema, jolloin lopputulos ei muodostuisi kohtuuttomaksi myöskään voittaneen asianosaisen näkökulmasta.

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus pitää perusteltuna, että riski kohtuuttomista oikeudenkäyntikuluista on niitä koskevan palvelusopimuksen tehneellä osapuolella eikä tämän vastapuolella, joka ei ole voinut vaikuttaa palvelusopimuksen sisältöön. Tuomioistuimen kohtuullistamisratkaisulla voisi olla välillistä vaikutusta voittaneen osapuolen eduksi, mikäli hän haluaisi riitauttaa asiamiehensä palkkion esimerkiksi Asianajajaliiton palkkioritamenttelystä. Mikäli kilpailu asianajoalalla toimii, johtaisivat markkinatalouden lainalaisuudet todennäköisesti myös sellaisten toimijoiden palkkioiden laskuun, joiden kulut jäävät jatkuvasti kohtuuttomina voittaneen osapuolen maksettaviksi.

Oulun kärjäoikeus, Kilpailu- ja kuluttajavirasto ja Tuomariliitto katsovat, että oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 a ja/tai b §:n säännösten ei tulisi olla korostetusti poikkeussäännöksiä, vaan osa kuluvastuun kokonaisharkintaa.

Oulun kärjäoikeus ja Kuluttajaliitto katsovat, että näytöllinen epäselvyys tulisi voida ottaa huomioon, jolloin kohtuullisinta olisi, että hävinnyt joutuisi jossain tilanteissa korvamaan ainoastaan kohtuullisen määräosan vastapuolensa tarpeellisista kuluista.

Helsingin hovioikeus katsoo, että arviomuistiossa esitettyjen seikkojen lisäksi säännöksen soveltamiskynnystä on todennäköisesti nostanut myös se, että lainsoveltajalta on saattanut jäädä huomaamatta, että säännöksessä tarkoitettu kuluvastuun alentaminen on mahdollista viran puolesta myös siinä tapauksessa, että vastapuoli on myöntänyt kulut määrältään oikeaksi. Lisäksi soveltamiskynnystä on hovioikeuden näkemyksen mukaan todennäköisesti nostanut se, että säännöksen sanamuodon voi-ilmaisusta saa sen käsityksen, että säännöksen soveltaminen jättää lainsoveltajalle harkinnanvaraa silloinkin, kun kaikki säännöksen soveltamisen edellytykset täyttyvät.

Helsingin hovioikeus pitää tärkeänä, että säännöstä muutetaan ja että säännöksessä tarkoitettu kohtuullisuusarviointi määrätään tehtäväksi arviomuistiossa esitetyin tavoin aina tietyissä tilanteissa. Helsingin hovioikeus esittää harkittavaksi, olisiko kohtuullisuusarvioinnin tekemisen kynnys kuitenkin asetettava hovioikeuden osalta korkeammaksi kuin käräjäoikeuden osalta.

Tuomioistuinvirasto suhtautuu myönteisesti tuomioistuimen harkintavallan lisäämiseen. Siinä tapauksessa, että 1 §:ään ei säädettäisi viran puolesta sovellettavaa kohtuusarviointia, pääsäännöstä tehtävät poikkeukset tulisi joka tapauksessa tarkastella kokonaisuutena ja pohtia erityisesti 8 b §:n sanamuodon muuttamista lievemmäksi.

Itä-Suomen yliopisto pitää selvittämisen arvoisena erityisesti ensimmäistä vaihtoehtoa, jonka mukaan kohtuullistamiseen riittäisi ilmeinen kohtuuttomuus suhteessa johonkin laissa määriteltyyn kriteeriin (esimerkiksi asianosaisten asema, oikeudenkäyntiin johtaneet seikat). Itä-Suomen yliopisto ei kannata sitä, että kohtuuttomuusarvio tehtäisiin kaikissa jutuissa.

Asianajajaliitto viittaa keinon 13 osalta lausumaansa.

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta pitää keinoa vaikuttavana, mutta vaikutuksia vaikeasti arvioitavina. Se esittää harkittavaksi, missä määrin kohtuullisuuskontrollia voitaisiin parantaa lievemällä keinolla eli aktiivisella prosessinjohtolla. Mikäli havaitaan, että prosessinjohton käytännöt eivät ole nykyisin kyllin korkealla tasolla, niitä kehittämällä saattaisiin tehostaa kulukorvausten kontrollia kajoamatta määräämisperiaatteeseen.

Vaasan hovioikeus katsoo, ettei keino tee oikeudenkäyntikuluriskistä ennakoitavampaa, ja sen vaikutus oikeudenkäyntikulujen määriin riippuu soveltamiskäytännöstä, mutta se tarjoaisi lainkäyttäjälle yhden vaihtoehdon. On kuitenkin mahdollista, että soveltamiskäytäntö ei pelkästään pykälän sanamuotoa täsmentämällä muuttuisi toivottuun suuntaan. Keinon vaikuttavuus saattaisi törmätä samanlaisiin ongelmiin kuin nykyisin voimassa oleva oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §.

Etelä-Savon käräjäoikeus suhtautuu keinoon varauksellisesti erityisesti siltä osin, että aina kun hävinneen asianosaisten maksettavaksi tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrä ylittäisi jonkin tietyn euromääräisen rajan tuomioistuimen tulisi suorittaa kulujen osalta kohtuullisuusarviointi. Kohtuullisuusarviointia ei tulisi tehdä euromäärien perusteella vaan asian hoitamiseen käytettyjen työtuntien mukaan.

3.16 Keino 16: Korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrästä säättäminen

Lausunnonantajien kannat

Korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Turun hovioikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Satakunnan kärjäoikeus, Tuomioistuinvirasto, Itä-Suomen yliopisto, SAK ja Tuomariliitto suhtautuvat myönteisesti korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrästä säättämiseen arviomuistiossa esitetyin perustein.

Vaasan hovioikeus suhtautuu keinoon myönteisesti, mutta katsoo, että se tulisi toteuttaa keinon 7 kanssa.

Helsingin kärjäoikeus ja Eduskunnan oikeusasiamies kannattavat keinoa yhdistettynä keinoon 12.

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta katsoo, että keinot 12, 16 ja 17 voisi yhdistää.

Rovaniemen hovioikeus kannattaa keinon selvittämistä ainakin tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mietinnössään vuonna 2003 katsomalla tavalla euromäärältään vähäisiin juttuihin.

Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus ja Lakimiesliitto kannattavat keinon selvittämistä yksinkertaisten riita-asioiden osalta vastaavalla tavalla kuin velkomusta ja häätöä koskevien asioiden osalta, jotka ratkaistaan valmistelua jatkamasta yksipuolisella tuomiolla.

Asianajajaliitto katsoo, että keino johtaisi niin merkittäviin oikeussuoja- ja oikeusturvaongelmiin, ettei sitä ainakaan ilman soveltamisalan tarkkarajaista rajaamista ja poikkeamismahdollisuuksia voida pitää vaihtoehtona.

Etelä-Savon kärjäoikeus ja Kanta-Hämeen kärjäoikeus vastustavat keinoa.

Lausunnonantajien perustelut ja muut huomiot

Itä-Suomen hovioikeus, Oulun kärjäoikeus, Satakunnan kärjäoikeus, Markkinaoikeus, Tuomioistuinvirasto ja Tuomariliitto pitävät keinoa tehokkaana, nopeavaikutteisena ja täsmällisenä. Itä-Suomen hovioikeus ja Turun hovioikeus katsovat, että keino on mahdollista toteuttaa tämän vaalikauden aikana. Vaasan hovioikeus puolestaan katsoo, että keinoa ei ole mahdollista toteuttaa tämän vaalikauden aikana.

Korkein oikeus, Helsingin hovioikeus ja Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus katsovat, että korvauskaton käyttämistä tulisi arviomuistiossa ehdotetuin tavoin harkita sellaisissa asioissa, jotka voidaan katsoa euromääräisesti vähäisiksi asioiksi.

Korkein oikeus ja Helsingin hovioikeus katsovat, että tavoitteena tulisi olla se, ettei oikeudenkäyntikulujen määrä ylittäisi riitaintressiä kuin poikkeuksellisesti.

Korkein oikeus toteaa, että vaihtoehtoisesti enimmäiskorvaustaulukko voisi perustua riidan intressiin ja oikeudenkäynnin päättymisvaiheeseen.

Oulun kärjäoikeus ja Tuomariliitto katsovat, että keino saattaisi vaikuttaa välillisesti myös ainakin yksityishenkilöiden osalta päämiehen ja asiamiehen väliseen palkkiosopimukseen. Käytännössä on kuitenkin huomattu, että taulukkopalkkio on johtanut palkkiotason vakiintumiseen täsmälleen taulukkopalkkion mukaiseksi. Alempia palkkiovaatimuksia ei enää esitetä.

Oulun kärjäoikeus ja Tuomariliitto toteavat, että sääntelyssä voitaisiin pyrkiä ainakin vähäisten ja keskivaikeiden laajojen, yhden kirjelmäkierroksen, yhden valmisteluistunnon sekä enintään 1–2 päivän kestoisen pääkäsittelyn riita-asioiden osalta tuntilaskutuksen sijasta kiinteään taksapalkkioon, josta voitaisiin vain erityisistä syistä poiketa. Taksapalkkion ylittävän tuntilaskutuksen käyttöön pitäisi aina olla tuomioistuimen asian laatuun ja laajuuteen perustuva lupa.

Tuomariliiton mukaan tulisi jäädä mahdollisimman vähän tulkinnanvaraakaan siitä, mitkä toimenpiteet kuuluvat mihinkin korvaustaulukon kategoriaan. Erityisen vaativissa asioissa tulisi myös olla mahdollisuus poiketa säädetystä palkkiotasosta.

Itä-Suomen yliopisto katsoo, että jotta keino ei muodostuisi jutun voittaneen kannalta kohtuuttomaksi, tuomioistuimien voisi yksittäistapauksissa velvoittaa hävinneen osapuolen maksamaan voittaneen vastapuolen kuluja enemmän kuin taulukko edellyttää.

Satakunnan kärjäoikeus kiinnittää huomiota siihen, että myös todistelukustannusten määrällä on merkitystä lopullisiin oikeudenkäyntikuluihin.

Helsingin hovioikeus katsoo, että keinon käyttöönoton selvittämistä tulisi priorisoida suhteessa muihin arviomuistiossa esitettyihin keinoihin oikeudenkäynnin keston lyhentämistä lukuun ottamatta.

Helsingin hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Oulun kärjäoikeus ja Tuomariliitto katsovat, että euromääräisesti vähäisissä asioissa korvauskatto saattaisi johtaa asianajon laadun parantumiseen ja nopeutumiseen, kun oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan intressissään olisi keskittää tehdyt toimenpiteet vain välttämättömään.

Turun hovioikeus katsoo, että keinon etuna keinoihin 14-15 sekä 17-18 nähden olisi etenkin sen mahdollistama kuluvaluun suuruuden ennakoiminen sekä myös sen tuottama

soveltamiskäytännön yhtenäisyys eri tuomioistuimissa. Esimerkiksi keinoon 18 verrattuna taulukkotaksojen käytössä on tuomioistuimen näkökulmasta kysymys myös yksinkertaisemmasta ja siten aikaa säästävistä menettelyistä. Keinon 16 osalta on luonteva ajatus, että enimmäiskorvaukset määriteltäisiin oikeudenkäynnin kohteena olevan riidan taloudellisen intressin perusteella. Toisaalta riidan intressi ei kuitenkaan ole aina määriteltävissä euromääräisesti, mikä vaikeuttaa taksoitusta, tai saattaa merkittävästi rajata keinon käyttöalaa.

Tuomioistuinvirasto katsoo, että kulukatosta säätäminen saattaa olla liian voimakas toimenpide puuttua nykytilanteeseen. Samankaltaiseen tulokseen voisi kuitenkin päästä jo yhdessä työstettyjen työmääräsuositusten avulla. Käytettyihin työtunteihin perustuva taulukko taikka kategorisointi ei ole suoraan palkkioita leikkaavaa, vaan tarpeettomia tai viiveitä aiheuttavia toimenpiteitä leikkaava.

Tuomioistuinvirasto katsoo, että arviomuistiossa esitetyn kulukattosäätelyn sijaan tulisi luoda oikeudenkäyntikulujen enimmäiskorvausvastuuta vastapuolelle koskeva suositusluontoinen ohje. Suosituksissa olisi haarukoitu se työpanos, joka yleisellä tasolla olisi kohutuudella tarpeen tietyn prosessitoimen riittäväksi ja asianmukaiseksi suorittamiseksi. Euromääräisen kulujen rajaamisen sijaan kyse olisi tarpeellisen työpanoksen arvioimisesta. Työpanoksen laajuutta arvioitaessa tarkastelun kohteena voisi olla joko prosessin tyyppitetyt vaiheet yleensä (kirjalliset toimenpiteet, suulliset, pääkäsittely, muutoksenhaku) tai eri jutturyhmien kokonaistyöpanokset tyyppitapausten perusteella. Lähtökohtaisen tason lisäksi ohjeessa olisi mahdollista huomioida esimerkiksi aineiston laajuus taikka jutun intressi lisämääreinä. Vähäisten vaatimusten osalta voisi esimerkiksi ohjeistaa, ettei oikeudenkäyntikulut voi ylittää esimerkiksi 50% intressin määrästä, mikäli niitä ei säänneltäisi kokonaan omakustanteisiksi. Myös niin sanotun perusprosessin sisälläkin olisi mahdollista tehdä tarkkaa määrittelyä jutun vaikeusasteesta ja sen arviointiin liittyvistä tekijöistä (aineiston laajuus, oikeuskysymysten määrä, osapuolet, asian merkitys, intressin suuruus) ja määrittää niille korvausvastuuraameja.

Tuomioistuinvirasto katsoo, että vaikka taulukot tai ohjeet eivät olisi ehdottomia, olisi niillä oletettavasti tosiasiallista ohjaavaa vaikutusta. Näin on tapahtunut Henkilövahinkoasian lautakunnan suositusten osalta ja on perusteltua olettaa, että suositukset toimisivat myös oikeudenkäyntikulujen osalta.

Tuomioistuinvirasto toteaa, että ohje koskisi vastapuolelle häviötilanteessa korvattavia kuluja, mutta sillä ei rajoitettaisi asianosaista suorittamasta asiamiehelleen palkkiota sopimusperusteisesti. Suositusten olemassaolo antaisi kuitenkin asianosaiselle jonkinlaista käsitystä tarvittavan työmäärän laajuudesta myös oman avustajan työpanoksen arvioimiseen.

Tuomioistuinvirasto katsoo, että suunta-antava hintaraami palvelisi erityisesti asianosaisia, jotka ajavat asiaansa itse ilman avustajaa.

SAK toteaa, että aikaveloitusten tulisi pääsääntöisesti perustua todelliseen käytettyyn aikaan. Laskutuksen määrään voitaisiin vaikuttaa siis myös tarkemmalla ohjeistuksella ja käytännön toteutuksella niitä esitettäessä ja hyväksyttäessä.

Vaasan hovioikeus katsoo, että keino 16 erikseen tai yhdessä keinon 7 kanssa loisi kulu-riskin kannalta ennakoitavan ja lainkäyttäjän kannalta helposti sovellettavissa olevan järjestelmän. Näiden keinojen mukainen uudistus vähentäisi myös eri tuomioistuimista ja yksittäisistä lainkäyttäjistä mahdollisesti johtuvaa oikeudenkäyntikuluratkaisujen epäyh-tenäisyyttä. Mikäli päälinjaksi valitaan jatkovalmistelussa kulukatot (keino 7, keino 16 ja osaltaan keino 17), muilla keinoilla on sen jälkeen lähinnä vähäinen merkitys. Tässä niin sanotussa kulukattolinjassa riskinä on kuitenkin palveluiden tarjonnan ja laadun heikentyminen, minkä vuoksi valmistelu vaatii erittäin tarkkaa vaikuttavuusarviointia.

Vaasan hovioikeus katsoo, että keinon osalta tulee selvittää, onko tuomioistuimelle mahdollista antaa asian laadusta riippuen oikeus korvauskaton ylittämiseen.

Helsingin käräjäoikeus toteaa, että laajemmissa riita-asioissa oikeudenkäyntikulujen määrä vaihtelee huomattavasti riidan laadusta, riitaisten seikkojen määrästä ja laadusta johtuen. Intressin määrän sidottu korvauskatto saattaisikin vaikuttaa prosessin laatuun jutuissa, joissa riitaisia seikkoja on paljon ja todistelun tarve on suuri.

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta toteaa, että nimenomaan vähäisten vaatimusten menettelyssä olisi tarkoituksenmukaista rajoittaa korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrää tai (vaihtoehtoisena lievempänä keinona) vastapuolen enimmäistuntiveloitusta.

Oulun käräjäoikeus, Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta ja Tuomariliitto toteavat, että keino ei olisi samalla tavalla periaatteellisesti ongelmallinen kuin suoranaisten palkkio-sääntely (keino 7).

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta katsoo, että keino on harkitsemisen arvoinen myös vaatimusten ollessa vähäistä suurempia.

Rovaniemen hovioikeus katsoo, että korvauskatto johtaisi todennäköisesti oikeudenkäyntikulujen määrän alenemiseen.

Eduskunnan oikeusasiamies katsoo, että aiovammajuttujen tyyppisissä vaativissa ja laajoissa asioissa ei ole perusteltua asettaa kulukattoja.

Asianajajaliitto katsoo, että korvauskaton soveltuvuus voisi tulla arvioitavaksi asioissa, joissa asianosaisena on yksityishenkilö. Näissäkin tapauksissa korvauskattoa tulisi olla mahdollista jättää soveltamatta mm. tilanteissa, joissa hävinnyt osapuoli on ajanut ilmeisen perusteetonta juttua tai muutoin menettelyllään aiheuttanut ylimääräistä työtä tai toimia vastapuolelle tai jossa asian erityinen luonne antaisi perusteen poiketa kulukatosta.

Asianajajaliitto pitää korvauskaton ongelmana sitä, että arviomuistiossakin todetusti oikeudenkäynnin voittanut asianosainen joutuisi maksamaan perustellun oikeussuojan saamisesta.

Asianajajaliitto katsoo, että keino johtaisi todennäköisesti siihen, että etenkin yksityishenkilöiden välisissä riidoissa monet asiamiehet suostuisivat siihen, että heidän veloittamansa enimmäispalkkio olisi korvaustaulukon mukainen, jolloin heidän olisi tulotasonsa säilyttääkseen pyrittävä lisäämään hoidettavanaan olevien juttujen määrää ja samalla vähentämään yksittäiseen juttuun käyttämänsä työmäärää, mikäli työmäärä näyttäisi ylittävän kulukaton salliman työmäärän. Oletettavaa on, että tämä johtaisi asiamiestyön laadun heikentymiseen sekä aktiivisempaan pyrkimykseen saada juttuja, ajaa niitä tarpeettoman perinpohjaisesti kulukattoon saakka sekä ajaa heikkoja juttuja. Asioiden tarkempi selvittäminen jäisi tällöin käytännössä pitkälti tuomioistuimen tehtäväksi, mikä aiheuttaisi lisähaasteita tuomioistuimille ja menettelyn sujuvuudelle sekä ennen kaikkia asianosaisen oikeusturvan toteutumiselle.

Asianajajaliitto pitää keinon soveltamisalarajauksen kannalta haasteellisenä tuomioistuimessa käsiteltävien asioiden laajaa kirjoa. Esimerkiksi riidan intressin suuruus vaikuttaa vain rajallisesti jutun laadukkaaseen hoitamiseen vaadittavan asiamiestyön määrään. Pelkästään riidan intressin mukaan määräytyvä kulukorvauskatto johtaisi varmuudella kohutuuttomaan lopputulokseen osassa sen piiriin kuuluvista asioista.

Asianajajaliitto katsoo, että asioissa, joissa asian tosiseikasto ja näyttö on laajaa suhteessa riidan intressiin, korvauskatto oletettavasti myös siirtäisi asian selvittämistä asiamieheltä tuomioistuimelle. Esimerkkinä voidaan ajatella rakennusurakkaa koskevaa asiaa, jossa riita koskee 20 lisä- ja muutostyökohtaa, ja riidan intressi (esim. 100 000 euroa) johtaisi 5 000 euron korvattavaan asianajokuluun.

Asianajajaliitto katsoo, että korvauskatto mahdollistaisi kiusanteko- ja painostusluonteiset kanteet nykyistä selvästi paremmin. Esimerkiksi vastaaja, johon naapuri on kohdistanut 5 000 euron perusteettoman korvauskanteen erinäisten väitettyjen toimien takia, ei todennäköisesti saisi asiamiestä puolustautumiseen, koska oikeudenkäyntiasiamiehet eivät palkkion työmäärään suhteutetun alhaisuuden takia suostuisi ottamaan juttua hoidettavakseen. Vastaaja joutuisi hoitamaan asiansa itse tai käyttäessään asiamiestä kärsimään

suuren osan asianajokuluista vahinkonaan, taikka välttääkseen riidan ja kuluvaluun suosittamaan maksamaan kantajalle perusteettoman sovintokorvauksen.

Asianajajaliitto katsoo, että keino heikentäisi yksityishenkilöille suunnattujen asianajopalveluiden tarjontaa. Korvauskatto johtaisi todennäköisesti asianajopalveluiden yhä suurempaan laadulliseen jakautumiseen ja oikeusturvamahdollisuuksien eriarvoistumiseen yksityishenkilöiden ja yritysten välillä keinon tehdessä yksityishenkilöiden asioiden ajamisesta vähemmän kannattavaa.

Asianajajaliitto toteaa yritysten välisten sopimusriitojen osalta, että yritykset ovat nykytilanteessa solmineet sopimuksensa ja jakaneet niissä vastuita ja riskejä sen taustaoletuksen perusteella, että riitatilanteessa häviöjä joutuu kantamaan oikeudenkäyntikulut. Mikäli korvauskatto otettaisiin käyttöön, yritysten väliset riita-asiat tulisi jättää sen ulkopuolelle, tai vähintään niiden osalta tulisi säätää riittävän pitkää siirtymäajasta, jonka aikana suuri osa voimassa olevista lyhytkestoisista sopimuksista ehtii päättyä ja pitempikestoisten sopimusten osalta ehditään neuvotella riitojen ratkaisulausekkeet tarvittavilta osin uudelleen. Asianajajaliiton oletus on, että korvauskatosta säätäminen siirtäisi yritysten väliset riidat vielä nykyistä laajemmin välimiesmenettelyssä käsiteltäviksi.

Etelä-Savon kärjäoikeus tarpeellisista ja kohtuullisista kustannuksista tulee olla oikeus saada korvaus vastapuolelta. Koska tarpeellisten ja kohtuullisten toimenpiteiden määrä ei ole suoraan riippuvainen asian nimikkeestä, asianimikkeeseen perustuva ”korvauskatto” ei ole perusteltavissa.

Kanta-Hämeen kärjäoikeus katsoo, että korvattavien oikeudenkäyntikulujen määristä säätäminen soveltuu riidattomiin asioihin, mutta ei riitaisiin asioihin. Se pitää tarkoituksenmukaisena oikeudenkäyntikulujen määrän arviointiperusteiden kokoamista tuomioistuinten käytettäväksi keinon 7 osalta lausumallaan tavalla, mikä ei välttämättä edellytä lainsäädäntötoimenpiteitä.

Keinon kantaa ottamatta jättävä Oikeuskansleri kiinnittää huomiota siihen, että kaavamaiset taulukkohinnat ja hintakatot ovat joissain tilanteissa johtaneet oikeudellisen avun laadun heikkenemiseen, kuten esimerkiksi ulkomaalaisasioissa rajoitettaessa oikeusavun hintaa.

3.17 Keino 17: Korvattavan vastapuolen tuntiveloituksen rajoittaminen

Lausunnonantajien kannat

Korkein oikeus, Turun hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Satakunnan kärjäoikeus, Eduskunnan oikeusasiamies, Tuomioistuinvirasto ja Etävanhempien liitto suhtautuvat myönteisesti korvattavan vastapuolen tuntiveloituksen rajoittamiseen.

Helsingin hovioikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Tuomioistuinvirasto, Asianajajaliitto ja Lakimiesliitto vastustavat keinoa.

Rovaniemen hovioikeus, Vaasan hovioikeus ja Oulun kärjäoikeus katsovat, että kohdassa 14 käsitelty oikeudenkäyntikulujen dispositiivisuudesta luopuminen olisi riittävä keino, eikä tuntiveloituksen rajoittamisesta tällöin olisi tarvetta säätää.

Tuomariliitto kannattaa varauksellisesti keinoa ja sen selvittämistä.

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta pitää keinoa harkitsemisen arvoisena vaatimusten ollessa vähäistä suurempia.

Lausunnonantajien perustelut

Satakunnan kärjäoikeus toteaa, että oikeudenkäyntikulujen määrien säätäminen ja tuntiveloituksen rajoittaminen ovat osaltaan rinnakkaiset keinot, joista toisen saattamisella käytäntöön olisi jo suuri merkitys oikeudenkäyntikuluille sekä kuluriskin arviointiin. Toisaalta pelkän tuntiveloituksen rajoittaminen ei välttämättä vaikuta oikeudenkäyntikuluihin alentavasti.

Helsingin hovioikeus toteaa, että asianajopalkkioiden hintoja ei ole järkevää säädellä. Tämän vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista myöskään ennakoita erotella markkinoilla määrättyä hintatasoa ja siitä poikkeavaa tuomioistuimen kohtuulliseksi katsomaa tasoa. Vastapuolella on mahdollisuus puuttua asiaan oikeudenkäyntikuluista keskusteltaessa ja jota koskevan harkinnan viime kädessä kussakin yksittäisessä tapauksessa tekee tuomioistuin.

Helsingin hovioikeus toteaa, että vaadittaessa kuluja vastapuolelta kohtuullisen palkkion määrää arvioidaan useiden eri seikkojen perusteella. Tällaisia ovat asian laatu ja laajuus sekä se, mikä on siitä normaali ja kohtuullinen palkkio (KKO 1997:195). Vertailukohtana ovat siis vastaavanlaatuiset ja -laajuiset jutut. Tämä merkitsee sitä, että huomioon on otettava paitsi yksittäisen asian erityispiirteet myös samanlaisissa asioissa käytetty laskutus.

Asianajajaliitto viittaa keinon 16 osalta lausumaansa. Kulukatton rajoittaminen nimenomaan tuntihinnan osalta verrattuna kiinteään kulukattoon saattaisi olla

tarkoituksenmukaisempaa, koska tällöin tulisi paremmin huomioiduksi juttujen moninaisuus ja sen vaikutus asiamiehen työmäärään.

Tuomariliitto katsoo, että keinoa käytettäessä tulisi ratkaista missä menettelyssä ylin hyväksyttävä tuntipalkkio vahvistetaan ja tarkistetaan sekä tulisiko tuntipalkkio olla koko maassa sama vai voisiko se poiketa alueellisesti. Erityisesti pääkaupunkiseudulla liikehuoneistojen vuokrataso on muuta maata korkeampi, mikä väistämättä heijastuu myös asiamiestoiminnan kiinteisiin kuluihin. Toisaalta oikeusavussa tuntipalkkio on koko maassa sama. Myös Satakunnan käräjäoikeus kiinnittää huomiota tuntihinnoittelun suuriin eroihin maakuntien ja pääkaupunkiseudun välillä.

Vaasan hovioikeus katsoo, että keino ei ole itsessään kovin vaikuttava. Tuntipalkkiot eivät ole oikeudenkäyntikulujen määrässä merkittävin ongelma, vaan ongelmat aiheutuvat pikemminkin liiallisista tuntimääristä. Tuntipalkkioihin on jo nyt mahdollista puuttua varsin tehokkaasti.

Turun hovioikeus arvioi, että keinoon käyttöönotto voisi johtaa siihen, että oikeudenkäyntipalveluja tarjoavat lakimiehet siirtyisivät enenevässä määrin käyttämään aikaperusteisen laskutuksen sijasta muunlaisia palkkioperusteita. Näin ollen keinoon vaikuttavuus voisi tosiasiassa olla suhteellisen heikko.

Satakunnan käräjäoikeus ja markkinaoikeus pitävät keinoa vaikuttavana.

3.18 Keino 18: Korvattavien oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärän vahvistaminen valmistelussa

Lausunnonantajien kannat

Itä-Suomen hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Etelä-Savon käräjäoikeus, Helsingin käräjäoikeus, Kanta-Hämeen käräjäoikeus, Oulun käräjäoikeus, Itä-Suomen yliopisto, Asianajajaliitto, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto vastustavat korvattavien oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärän vahvistamista valmistelussa.

Korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Turun hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus, Tuomioistuinvirasto ja Etävänhempien liitto suhtautuvat keinoon myönteisesti.

Markkinaoikeus pitää keinoa vaikuttavana.

Satakunnan käräjäoikeus katsoo, että keinoon toteuttaminen edellyttäisi korvauskatosta säätämistä.

Lausunnonantajien perustelut ja muut huomiot

Vaasan hovioikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus ja Asianajajaliitto yhtyvät arviomuistiossa esitettyyn siltä osin, ettei vielä asian valmisteluvaiheessa voida luotettavasti arvioida oikeudenkäyntikulujen kokonaismäärää.

Helsingin kärjäoikeus katsoo, että oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärän vahvistaminen siirtäisi puheenjohtajan panostusta pois valmistelun kannalta tärkeimpien tehtävien hoitamisesta eikä välttämättä edistäisi valmistelun tavoitetta selvittää riittaiset seikat ja mahdollistaa tehokas pääkäsitely.

Rovaniemen hovioikeus viittaa edellä keinon 3 osalta toteamaansa ja katsoo, että jo aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen ilmoittaminen oikeudenkäynnin eri vaiheissa palvelisi samaa tavoitetta.

Vaasan hovioikeus katsoo, että kuluriskin ennakoitavuuden kannalta esitetyn kaltainen sääntely saattaisi olla perusteltua. Riskinä kuitenkin on, että riitaprosessista tulisi nykyistä raskaampi. Menettelyn raskautta lisää arviomuistiossa mainitun lisäksi myös se, että sama tarkastelu tulisi lähtökohtaisesti tehdä myös muutoksenhakuasteissa.

Oulun kärjäoikeus, Itä-Suomen yliopisto, Asianajajaliitto ja Tuomariliitto toteavat, että korvattavien oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärän vahvistaminen vasta valmistelussa tapahtuisi liian myöhään. Kirjallisen valmistelun ja todistelun kustannukset ovat jo syntyneet.

Helsingin hovioikeus ja Asianajajaliitto katsovat, että arviomuistiossa todetuin tavoin korvattavien oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärän vahvistaminen valmistelussa voi lisätä oikeudenkäynnin vaatimaa työtä ja tehdä prosessista raskaamman. Helsingin hovioikeus toteaa, että toisaalta kysymys on työstä, jonka tuomioistuin joka tapauksessa joutuu tekemään pääkäsitelyn päätyttyä.

Helsingin hovioikeus esittää, että yhdistettynä keinon 3 mukaisen oikeudenkäyntikuluarvion laatimiseen korvattavien oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärän vahvistaminen valmistelussa voisi olla tehokas keino ennakoida oikeudenkäyntikulujen määrää. Lisäksi se voisi olla tarkoituksenmukainen keino lisätä asianosaisten ja tuomioistuimen tietoisuutta asiaan liittyvästä oikeudenkäyntikuluriskistä. Vaikka korvattavien oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärän vahvistaminen arviomuistiossa todetuin tavoin saattaisi rajoittaa ennakkolisesti sitä, millä tavoin asianosaisten kannattaisi asiaansa ajaa, kysymys olisi asianosaisten ja tämän oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan etukäteisharkintaan perustuvasta arviosta, jota tuomioistuin ennakkolisesti kontrolloi. Näissä olosuhteissa korvattavien oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärän vahvistaminen ei välttämättä olisi ristiriidassa asiaa ratkaisevan tuomarin roolin kanssa. Säättämällä oikeudenkäyntikulujen

enimmäismäärän vahvistamisesta valmistelussa ei myöskään keinon 7 tarkoittamin tavoin puututa oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan ja päämiehen väliseen luottamussuhteeseen ja keskinäiseen sopimusvapauteen.

Turun hovioikeus toteaa, että korvattavien oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärän vahvistaminen tuomioistuimen toimesta olisi aina lainkäyttöpäätös, jolloin siihen liittyy kysymys muutoksenhakuoikeudesta sekä muutoksenhaun oikeasta ajankohdasta. On mahdollista, että oikeudenkäyntikuluista valitettaisiin entistä useammin hovioikeuteen, jolloin korvattavien oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärä vahvistettaisiin lopullisesti vasta kärjäoikeuden annettua jo tuomionsa taikka oikeudenkäynti kärjäoikeudessa viivästyisi huomattavasti odotettaessa hovioikeuden enimmäismäärää koskevaa ratkaisua.

3.19 Keino 19: Kuluttajariitalautakunnan toimivallan laajentaminen

Rovaniemen hovioikeus, Turun hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Itä-Suomen yliopisto, Asianajajaliitto, Lakimiesliitto ja Vuokranantajat vastustavat kuluttajariitalautakunnan toimivallan laajentamista pääosin arviomuistiossa esitetyin perustein.

Vaasan hovioikeus ja Tuomioistuinvirasto katsovat, että keinolla ei olisi tässä asiayhteydessä laajempaa vaikuttavuutta.

Oulun kärjäoikeus ja Eduskunnan oikeusasiamies suhtautuvat keinoon varauksellisesti.

Tuomariliitto kannattaa rajoitetusti keinon käyttämistä ja sen selvittämistä, olisiko kuluttajariitalautakunnalla mahdollisuutta jonkinlaiseen summaariseen ratkaisun vahvistusmenettelyyn rajoitetuin kuluvastuin kärjäoikeudessa täytäntöönpanokelpoisen ratkaisun saamiseksi.

Etelä-Savon kärjäoikeus, EK ja Kuluttajaliitto pitävät selvittämisen arvoisena sitä, olisiko kuluttajariitalautakunnan asiallista toimivaltaa mahdollista laajentaa.

Kuluttajaliitto katsoo, että samassa yhteydessä olisi syytä tarkastella voitaisiinko kuluttajariitalautakunnan päätösten oikeusvaikutuksia muuttaa esimerkiksi siten, elinkeinonharjoittajan hävitessä asian kuluttajariitalautakunnassa, ratkaisusta tulisi lainvoimainen ja ulosottokelpoinen, mikäli elinkeinonharjoittaja ei hakisi siihen tuomioistuimelta muutosta. Kuluttajaliiton mukaan kuluttajariitoja koskevat asiat olisi kuitenkin parempi ensisijaisesti ratkaista vähäisiä vaatimuksia koskevassa menettelyssä tuomioistuimessa.

Helsingin hovioikeus ei vastusta sen selvittämistä, voidaanko riita-asian oikeudenkäynteihin liittyvää kuluriskiä pienentää laajentamalla lautakunnan toimivaltaa kattamaan muitakin kuin kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisiä kuluttajariita-asioita.

3.20 Keino 20: Sovittelun edistäminen

Lausunnonantajien kannat

Oulun kärjäoikeus, Asianajaliitto, Lakimiesliitto, Tuomariliitto ja Vuokranantajat kannattavat arviomuistiossa esitettyä sovittelun edistämistä koskevaa keinoa.

Helsingin hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Turun hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus, Tuomioistuinvirasto ja Kuluttajaliitto kannattavat sovittelun edistämistä yleisellä tasolla kaikissa oikeusasteissa, joskin sen nähdään jo nykyisessä laajuudessa toimivan hyvin.

Turun hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus ja Tuomioistuinvirasto katsovat, että keinolla ei olisi tässä asiayhteydessä laajempaa vaikuttavuutta.

Itä-Suomen yliopisto viittaa arviomuistiossa keinosta esitettyihin riskeihin eikä pidä hyvänä kehityksenä sitä, että riita-asian ratkaisun päätyypiksi tulisi sovittelu.

Suomen Sovittelufoorumi yhtyy arviomuistiossa esitettyyn näkemykseen siitä, että vaikka sovittelu on usein yksittäisessä riita-asiaassa asianosaisten edun mukaista, se ei voi olla riita-asioiden lähtökohtainen ratkaisukeino. Myöskään oikeudenkäynti ei saa olla lähtökohtainen ratkaisukeino, kuten se liian usein edelleen on.

Lausunnonantajien perustelut ja muut huomiot

Lakimiesliitto ja Vuokranantajat katsovat, että sovittelun edistäminen alentaa merkittäväällä tavalla oikeudenkäyntikuluja.

Lakimiesliitto katsoo, että pyrkimys sovintoon tulisi olla ensisijainen menettelytapa kaikissa riita-asioissa. Käsittelyn nopeutumisen ja oikeudenkäyntikulujen vähenemisen lisäksi sovinnon edistäminen ja sovittelu vähentävät myös muita asianosaisille oikeudenkäynnistä aiheutuvia haittoja, kuten oikeudenkäynnistä syntyvää stressiä.

Tuomariliitto katsoo, että pakollista osallistumista sovinnon edellytysten selvittämiseen voisi säännöksiin edellyttää.

Vuokranantajat katsoo, että sovittelutuomareiden erikoistumista erilaisten riitojen sovitteluun tulisi selvittää.

Oulun kärjäoikeus pitää aiheellisena selvittää, voisiko kulusääntelyllä olla sovintomenetelyihin osallistumiseen kannustava rooli.

Helsingin hovioikeus ja Tuomioistuinvirasto korostavat, että tuomioistuinten perustehtävä on yksittäisten asioiden ratkaiseminen. Jotta aineellinen oikeus ja luottamus oikeuslaitokseen voivat toteutua ja kehittyä, on välttämätöntä, että tuomioistuimet käsittelevät ja ratkaisevat monipuolisesti yhteiskunnan eri aloilla syntyneitä riitoja.

Rovaniemen hovioikeus katsoo, että oikeudenkäyntikulujen määrän ilmoittaminen haastehakemuksessa ja vastauksessa edistää sovitteluhalukkuutta.

Suomen Sovittelufoorumi katsoo, että riidan osapuolten kannalta kaikkien ratkaisukeinojen tulisi olla lähtökohtaisesti tasavertaisia ja riidanratkaisumenettelyksi tulisi valikoitua se, mikä kokonaisarviossa on osapuolille parhaiten sopiva.

Suomen Sovittelufoorumi toteaa, että jos asia saatettaisiin tuomioistuinsovitteluun hakemuksella eikä vasta haastehakemuksen ja vastauksen jälkeen, kuten nykyään tapahtuu yli 95 prosentissa sovitteluun tulevista asioista, asianosaiset voisivat saada toimivan ratkaisun riitaansa tuhansia euroja halvemmalla. Hakemuksella sovitteluun tulevien asioiden määrää tulisikin pyrkiä voimakkaasti lisäämään.

Suomen Sovittelufoorumi toteaa, että täytäntöönpanokelpoinen sovinto, jossa voidaan huomioida esimerkiksi vastaajan likviditeettiasema, voi olla myös vastaajan edun mukainen.

Suomen Sovittelufoorumi katsoo, että sellaisissakin sovitteluissa, joihin osapuolet ovat menneet pääasiallisesti tai jopa yksinomaan oikeudenkäyntikuluriskin minimoimiseksi, osapuolen tavoite kestävän ja kohtuullisen ratkaisun osalta toteutuu varsin hyvin.

3.21 Keino 21: Oikeusavun ja oikeusturvavakuutusten kehittäminen

Lausunnonantajien kannat

Korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Turun hovioikeus, Satakunnan kärjäoikeus, Kuluttajaliitto, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto kannattavat yleisesti oikeusavun ja oikeusturvavakuutusten kehittämistä.

Itä-Suomen yliopisto katsoo, että oikeusavun tulorajoja olisi syytä korottaa ja maksuvaran laskemista tulisi yksinkertaistaa.

Asianajajaliitto pitää aiheellisena selvittää keinoja, joilla vakuutuskattavuutta olisi vakuutusten vapaaehtoisuudesta huolimatta mahdollista lisätä.

Etelä-Savon käräjäoikeus kannattaa sitä, että mahdollisuutta oikeusavun saamiseen kehitettäisiin erityisesti sitä kautta, että valtakunnallisesti olisi kattava julkisten oikeusaputoimistojen verkko ja riittävä määrä julkisia oikeusavustajia.

Turun hovioikeus huomauttaa, että keinon vaikutus riita-asioiden oikeudenkäyntikuluihin on lähinnä välillinen.

Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus, Kanta-Hämeen käräjäoikeus, Oulun käräjäoikeus ja Tuomioistuinvirasto suhtautuvat keinoon varauksellisesti. Ne katsovat, että keinolla ei voida vaikuttaa oikeudenkäyntikulujen määrään.

Lausunnonantajien perustelut ja muut huomiot

Itä-Suomen yliopisto toteaa, että oikeusturvavakuutukset voisivat kattaa erilaisia riitoja nykyistä laajemmin ja ne voisivat olla korvaamassa myös mahdollisesti vastapuolelle maksettavia oikeudenkäyntikuluja. Mikäli oikeusturvavakuutusten korvausala ja -määrä laajenisi, tämä todennäköisesti nostaisi oikeusturvavakuutusten hintaa. Myöskään asiamiesten/avustajien veloittamat oikeudenkäyntikulut eivät välttämättä pienenesi, mutta tällöin yksittäiselle kansalaiselle oikeudenkäynnin aiheuttama taloudellinen riski vähenisi.

Helsingin hovioikeus ja Oulun käräjäoikeus epäilevät, että oikeusavun ulottaminen sellaisiin keskituloisiin henkilöihin, joihin kuluriski nykyään kohdistuu, ei ole valtiontalouden käyttövarat huomioon realistista. Markkinaehtoisesti toimivilla vakuutusyhtiöillä ei aiempaa suuremmissa määrin ole myöskään halukkuutta tuottaa kuluriskit kattavia oikeusturvavakuutuksia. Mikäli se olisi vakuutusyhtiöiden näkökulmasta kaupallisesti kannattavaa, kuluriskit kattava oikeusturvavakuutus olisi jo markkinoiden käytettävissä.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto toteaa, että oikeusturvavakuutuksiin sisältyy useimmiten kuluttaja-asiamiehen kanssa aikoinaan neuvoteltu ehtokohta, jonka mukaan kuluttajariidoissa vakuutuksesta korvataan paitsi kantajan omat myös vastapuolen kantajalle maksettavaksi tuomitut kulut tiettyyn rajaan asti silloin, kun kuluttajaa avustaa kuluttaja-asiamies tai kuluttajan kanne pohjautuu kuluttajariita-lautakunnan tai vastaavan muun lautakunnan suositukseen. Ehtoa ei ole kuitenkaan enää kaikilla vakuutusyhtiöillä ja ehdoissa rajoitetaan nyttemmin korvattavien kulujen määrää eri tavoin yhtiökohtaisiin ratkaisuihin. Kulukatot voivat olla riittämättömiä prosessin todellisiin kuluihin verrattuna. Ehtojen

muuttaminen kuluttajan kannalta edullisemmiksi luo korostuspainetta hintoihin, joten vaikutukset eivät välttämättä ole kuluttajan näkökulmasta myönteisiä.

Julkiset oikeusavustajat toteaa, että jos oikeusapuun oikeutettujen tahojen piiriä laajennetaan, tulee samalla varmistua myös oikeusaputoimistojen resurssien riittävydestä.

4 Lausunnonantajien esittämät muut keinot

Korkein oikeus esittää harkittavaksi uutta ennakkopäätöskysymystä koskevaa menettelyä, jossa kärjäoikeus siirtäisi käsiteltävänäään olevassa asiassa ilmenevän ennakkopäätösarvoisen oikeuskysymyksen korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Saatuaan korkeimman oikeuden kannanoton laintulkintakysymykseen kärjäoikeus jatkaisi asian käsittelyä siltä pohjalta. Ennakkopäätöskysymystä koskevaa menettelyä on ehdotettu hovioikeuksien jatkokäsittelylupaa koskevassa oikeusministeriön komiteamietinnössä 2008:3, mutta menettelyä ei ole tuolloin otettu jatkovalmisteluun. Vaikka menettelyn tosiasiallinen käyttöala on suppea, mahdollisuus ennakkopäätöskysymyksen esittämiseen olisi joissain tilanteissa erittäin hyödyllinen. Ennakkopäätöskysymys sopisi tilanteisiin, joissa on käsillä selväpiirteiseen tosiseikastoon kytkeytyvä, yleisesti merkityksellinen ja ripeää selvittämistä kaipaava laintulkintaongelma, esimerkiksi lainuudistusten siirtymäsäännöksiin liittyvä tulkintakysymys. Korkeimman oikeuden kannanoton saaminen keskeiseen oikeuskysymykseen voisi jo oikeuskäsittelyn alkuvaiheissa kohdistaa kärjäoikeusmenettelyn oikeaan suuntaan, eliminoida tarpeettomia vaatimuksia ja turhaa todistelua, lyhentää alioikeusmenettelyä sekä tehdä muutoksenhaun hovioikeuteen ja korkeimpaan oikeuteen tarpeettomaksi. Ennakkopäätöskysymysmenettely palvelisi asianosaisten ja käytännön oikeuselämän tarpeita nopeuttamalla mahdollisuutta saada vastaus prejudikaattikysymykseen jo ennen kärjäoikeuden pääkäsittelyä.

Kainuun kärjäoikeus toteaa, että tehokasta prosessinjohtoa ja kustannustehokasta työkentelyä edistäisi, jos kärjäoikeudessa ensimmäinen suullinen puheeksi ottaminen tuomarin ja asianosaisten kesken tapahtuisi mahdollisimman pian jutun saapumisen jälkeen. Usein jopa erillisen valmisteluistunnon tarve voisi kariutua, mikäli säädettäisiin tuomarille velvollisuus ottaa asia puheeksi tietyssä määräajassa. Määräaika voisi olla kolmen viikon kuluessa siitä, kun vastaaja on vastannut kanteeseen tai kun tämä tiedoksiannon tapahduttua jo ennen vastauksen antamista ilmoittaa haluavansa järjestäytymiskokouksen koolle (esim. harkitakseen tuomioistuinsovittelua, johon kantaja on jo haastehakemuksessa ilmoittanut suostuvansa). Kyseisessä, yleensä kustannustehokkaan videoviestimen välityksellä tapahtuvassa keskustelussa muodostettaisiin riitakysymyksestä, näyttötaakasta ja esitettävän todistelun määrästä jo mahdollisimman yhtenevä käsitys, esitettäisiin oikeudenkäyntikulujen kustannusarvio ja sovittaisiin jutulle kulukatto, selvitetäisiin tuomioistuinsovittelun mahdollisuus sekä sovittaisiin myös varsinainen käsittelypäivä, mikäli juttu menee tuomiolle asti. Jos kulukatosta ei päästäisi sopimukseen, tuomioistuin

saisi yksityishenkilön ollessa asianosaisena asian ratkaistessaan harkita kulujen määrän ja jakautumisen viran puolesta. Enintään tunnin keskustelu riittää luultavasti useimpiin juttuihin, ja keskustelun annista tuomari kirjaisi keskustelun kuluessa muistion ja toimittaisi sen asianosaisille.

Vaasan hovioikeus toteaa, että päämiehen oikeusturvakeinot ovat nykyisellään rajalliset, jos hän pitää avustajansa laskua liiallisena. Se esittää, että ongelmaa ratkottaisiin laissa niin, että tuomioistuimien voisi jo pääasiassa annettavan oikeudenkäyntikuluratkaisun yhteydessä puuttua tähän.

Helsingin hovioikeus esittää harkittavaksi, voitaisiinko lakiin ottaa nimenomainen säännös elinkeinonharjoittajaan kohdistuvasta kulusanktiosta silloin, kun elinkeinonharjoittaja ilman hyväksyttävää syytä on jättänyt noudattamatta kuluttajariitalautakunnan suositusta, kuten myös kuluttajan pääsääntöisestä vastuusta vapautumisesta silloin, kun hänen ilmoittamansa oikeustulosiseikat osoittautuvat paikkansa pitäviksi. Oikeuskäytännössä on toisinaan otettu kuluratkaisuja tehtäessä huomioon se, että elinkeinonharjoittaja ei ole noudattanut kuluttajariitalautakunnan suositusta ja se, että kuluttaja on näin menetellyt sekä sovellettu tuolloin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:ää.

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus esittää harkittavaksi, olisiko todistelukykykysymykset kiinteistöriidoissa syytä ottaa erillisen tarkastelun kohteeksi siten, että rakennusalan asiantuntemus voitaisiin oikeudenkäynnissä hankkia muutoin kuin asianosaisten nimeämällä todistelulla. Sama koskee mahdollisesti myös muita asiatyyppejä, joissa tällä hetkellä esitetään asianosaisten nimeämänä laajasti asiantuntevaa todistelua.

SAK katsoo, että esimerkiksi työoikeudellisissa asioissa lainsäädännön erityisluonne huomioiden olisi hyvä edistää tuomarikunnan erikoistumista/keskittymistä ko. asioihin.

Kuluttajaliitto ehdottaa, voisiko Suomessakin siirtää joitakin summaarisia asioita Ruotsin mallin mukaisesti ulosottoviranomaiselle, jos se ei vaaranna oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Suomen Sovittelufoorumi pohtii, tulisiko käräjäoikeuksien tarjota nykyisten sovittelu-, sovinnonedistämisen- ja lainkäyttöpalveluiden ohella esimerkiksi riippumatonta konfliktidiagnoosipalvelua. Sen tarkoituksena olisi auttaa osapuolia ymmärtämään, millainen käräjäoikeuden tarjoama palvelu voisi olla osapuolelle lopputulokseltaan paras ja kustannustehokkain. Tällöin konfliktin osapuolet tulisivat nykyistä selvästi tietoisemmiksi vaihtoehtojen tuottamista erilaisista lopputuloksista, niiden aiheuttamista kustannuksista, ratkaisun kestosta ja siten myös kuluriskeistään.

Oikeuskansleri toteaa, että arviomuistiossa esitetyt näkökohdat puoltavat myös luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevan lainsäädännön uudistamista. Samalla olisi tarvetta arvioida myös asianajalain säännösten muutostarpeita. Jatkovalmistelun kannalta huomionarvoisena teemana onkin, miten asianajajakulttuuria ja avustajakulttuuria saadaan kehitettyä tehokasta ja riittävän halpaa oikeudenkäyntiä tukevaksi ja kulujen ennakoitavuutta parantaa, mikä ei ole pelkästään lainsäädännöllä ratkaistava asia.

Oikeuskansleri ja Tuomioistuinvirasto pitävät prosessin digitalisointia osaratkaisuna oikeudenkäyntikuluongelmaan.

Tuomioistuinvirasto katsoo, että oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 4-6 §:ien soveltamiskynnyksen alentamisella voisi olla hillitsevää vaikutusta tarpeettomien kulujen aiheuttamiseen.

5 Muut huomiot

Suomen Yrittäjät katsoo, että markkinaoikeusprosessin kuluriskiä tulisi arvioida erityisesti pienyrittäjän näkökulmasta. Kuluriski voi olla pienelle yritykselle erittäin suuri ja toiminnan kannalta merkityksellinen. Esimerkiksi julkisissa hankinnoissa asianosaisena on usein muu kuin suuri yritys, jolloin tuhansien eurojen oikeudenkäyntimaksu voi muodostaa kynnyksen muutoksenhauille.

Kuluttajaliitto kiinnittää huomiota edustajakannedirektiivin implementoinnin vaikutuksiin.

Helsingin hovioikeus ei pidä tarkoituksenmukaisena tilannetta, jossa enenevässä määrin haetaan jatkokäsittelylupaa yksinomaan käräjäoikeuden kuluratkaisun osalta tai, jossa tuomion perustelujen pääpaino on kuluratkaisussa. Se esittää, että tältä osin selvitetäisiin mahdollisuuksia selkeyttää ja suoraviivaistaa oikeudenkäymiskaaren 21 luvun alaista sääntelyä.

Etävanhempien liitto katsoo, että lapsiasioissa oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuutta tulisi muuttaa kanteella ajettavien elatusapujen muutosjutuissa, jossa tämänhetkinen oikeuskäytäntö KKO:n ennakkopäätösten 2003:104 ja 105 perusteella asettaa vanhemmat eriarvoiseen asemaan, kun etävanhemman vastapuolena ei olekaan lähivanhempinen vaan hänen oma lapsensa ja näinollen etävanhemman hävitessä jutun hän joutuu maksamaan omien kulujensa lisäksi myös vastapuolen kulut ja voittaessaan hän joutuu aina maksamaan omat kulunsa, koska katsotaan, että vastapuolena olevaa lasta ei voida määrätä korvaamaan etävanhemman oikeudenkäyntikuluja. Tämä tasa-arvolain ja perustuslain 21§:n sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6.1 artiklan oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä loukkaava käytäntö on muutettava lainsäädännössä siten, että elatusapukan- teessa vastapuolina olivat lapsen vanhemmat, eikä lapsi saa eikä tule olla etävanhemman vastapuolena.

Helsingin hovioikeus katsoo, että aineellista siviilioikeutta säädettäessä oli perusteltua arvioida lain vaikutuksissa myös vaikutuksia oikeudenkäyntien määrään ja laajuuteen. Hovioikeus esittää, että nykytilanteen kartoittamiseksi oikeusministeriön toimesta selvitetäisiin esimerkiksi 5–10 yleisintä riita-asian tyyppiryhmää ja arvioitaisiin, voitaisiinko niitä koskevaa aineellista lainsäädäntöä selkeyttämällä ja yksinkertaistamalla vähentää niihin liittyvien oikeudenkäyntien paisumista.

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-1172 (PDF)
ISBN 978-952-259-955-1 (PDF)